

Maren Brødsjø og Kristin Guren Aalborg

Balanseføring av leieavtaler

En kvalitativ studie av primærbrukernes opplevelser av IFRS 16

Masteroppgave våren 2021

OsloMet – storbyuniversitetet

Handelshøyskolen (HHS)

Masterstudiet i regnskap og revisjon

Sammendrag

IFRS 16 omhandler regnskapsføring av leieavtaler, og ble implementert 1.januar 2019. Standarden medførte store endringer for regnskapsføring av leieavtaler. Den mest sentrale endringen er at leietakere for de fleste leieavtaler nå må balanseføre en bruksretteiendel og leieforpliktelse. Formålet med denne masterutredningen er å se på hvordan primærbrukere av IFRS 16 opplever standarden, og om den tilfredsstillende brukernes informasjonsbehov.

Vi benyttet en multippel casestudie med fire primærbrukere av IFRS-regnskap. Alle brukerne kan klassifiseres som primærbrukere i henhold til IASB sin definisjon. For å besvare forskningsspørsmålet benyttet vi semistrukturerte intervju med et utvalg bestående av to aksjeanalytikere, en kredittanalytiker og en långiver. Vår studie viser at informasjonen standarden skal gi, ikke treffer helt sitt formål. Grunnlaget for å vurdere informasjonen fra regnskapet er til stede, men ikke uten justeringer for enkelte brukere. Alle brukerne er likevel svært positive til standarden. Vår studie viser at bevisstgjøring av leieavtaler er en svært viktig konsekvens av implementeringen av IFRS 16.

Abstract

IFRS 16 specifies how to account leases and was implemented on January 1st, 2019. It led to major changes in accounting of leases and lease liabilities. The most central change is that a lessee for most leases now must capitalize a right to use asset and lease obligation. The purpose of this master report is to study how primary users of IFRS 16 experience the standard, and whether it satisfies users' information needs.

We have used a multiple case study with four primary users of IFRS accounting. All users can be classified as primary users according to the IASB's definition. To answer the research question, we used semi-structured interviews with a sample consisting of two equity analysts, a credit analyst and a lender. Our study shows that the information provided by the standard does not quite meet its purpose. The basis for assessing the information is present, but not without adjustments for some users. All users are still very positive towards the standard. We find that raising awareness about leases is a very important consequence of the implementation of IFRS 16.

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	1
Forord.....	5
Ordliste.....	6
1. Innledning.....	7
2. Teori.....	10
2.1 IFRS og det konseptuelle rammeverket.....	10
2.2 IAS 17.....	14
2.2.1 Bakgrunn for ny standard (IFRS 16).....	14
2.3 IFRS 16.....	16
2.3.1 Definisjon leieavtale.....	16
2.3.2 Dekomponering.....	17
2.3.3 Definisjon av tjenesteelement.....	17
2.3.4 Presentasjon i finansregnskapet.....	17
2.3.5 Måling av bruksretteiendel.....	18
2.3.6 Måling av leieforpliktelse og diskonteringsrente.....	18
2.3.7 Leieperiode.....	19
2.3.8 Unntak.....	20
2.3.9 Noteopplysninger.....	21
2.3.10 Utleier.....	21
2.3.11 Implementering.....	22
2.4 Delårsrapportering (IAS 34).....	22
2.5 Endringer i leieavtaler og forenklingsregel knyttet til covid-19.....	22
2.6 APM-er (Alternative performance measures).....	23
2.7 Erfaringer fra praktisering av IFRS 16.....	26
2.7.1 NFFs komité for finansiell informasjon (KFI).....	26

2.7.2	Finanstilsynet – Tematilsyn	26
2.7.3	EY – Praksisundersøkelse	27
2.8	Oppsummering av teori	30
3.	Metode.....	33
3.1	Forskningsdesign	33
3.2	Case	34
3.3	Datainnsamling	35
3.3.1	Utvalg.....	35
3.3.2	Semistrukturerte intervjuer	36
3.3.3	Sekundærdata	37
3.4	Analyse	37
3.4.1	Databehandling	37
3.4.2	Metode for dataanalyse	38
3.5	Evaluering.....	40
3.5.1	Pålitelighet	40
3.5.2	Gyldighet.....	40
3.6	Forskningsetikk	42
4.	Presentasjon av funn og diskusjon	43
4.1	Informasjon.....	43
4.1.1	Hvilken informasjon trenger brukerne?	44
4.1.2	Hva er nyttig finansiell informasjon for brukerne?.....	46
4.1.3	Kost-nytte.....	50
4.1.4	Justeringer	52
4.1.5	Noter	57
4.1.6	Delårsrapporter	60
4.2	Sammenlignbarhet	63

4.2.1 Implementering (av IFRS 16)	65
4.2.2 Skjønnsmessige beregninger	68
4.2.3 Nøkkeltall/finansielle måltall	70
5. Konklusjon	73
6. Litteraturliste	76
7. Appendiks.....	81
7.1 Intervjuguide.....	81
7.2 Matrise – intervju spørsmål og svar	83
7.3 Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	84
7.4 Godkjenning fra NSD	88

Forord

Denne masterutredningen er skrevet som en del av masterstudiet i regnskap og revisjon ved OsloMet - Storbyuniversitetet. Utredningen er skrevet våren 2021 og utgjør 30 studiepoeng av mastergraden. Vår motivasjon for å velge dette temaet er brukernes informasjonsbehov. Brukerne er viktig, og selve målsettingen med IFRS-regnskap er å tilfredsstille deres informasjonsbehov.

Vi ønsker å rette en takk til de fire intervjuobjektene som har stilt opp som case i vår masterutredning. Videre ønsker vi å takke kollegaer i EY og ansatte med OsloMet som har bistått med erfaring og kunnskap gjennom hele prosessen. Det har vært spennende, utfordrende og lærerikt.

Oslo, 15.juni 2021

Maren Brødsjø

Kristin Guren Aalborg

Ordliste

EBITDA - Earnings before interest, taxes, depreciation and amortisation, resultatbegrep for driften før renter, skatt, avskrivninger og nedskrivninger

---

FFO - Funds From Operations. Midler fra drift

Netto gjeld (NIBD) - Rentebærende gjeld (kortsiktig og langsiktig) minus kontantbeholdning og driftsfremmede eiendeler (som lett kan gjøres til kontanter)

EBIT - Earnings before interest and taxes. Resultatbegrep for drift

---

Kontantstrøm (Cash Flow) - Forskjellen mellom innbetalinger og utbetalinger i en gitt periode

---

Operasjonell kontantstrøm - Kontantstrøm fra aktivitetene som inngår i foretakets varekretsløp og andre aktiviteter som ikke lar seg naturlig definere som investerings- eller finansieringsaktiviteter

---

Arbeidskapital - Differansen mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld.

CAPEX - Capital Expenditure. Investeringer, penger som bedriften bruker på fysiske eiendeler

---

Netto Gjeld/EBITDA - Gjeldsgrad. Mål på hvor lang tid selskapet bruker på å betale tilbake gjelden om netto gjeld og EBITDA holdes konstant. Hvor godt selskapets evne til å redusere gjeld er

---

Net income - Nettoinntekt, salg minus solgte varer, salg- og administrasjonskostnader, driftskostnader, avskrivninger, renter, skatter og andre utgifter. Tall på lønnsomhet

---

Covenants - Tekniske forutsetninger som bankene setter for lånet

---

Mean reversion - Gjennomsnittlig reversering. En teori som brukes i økonomien som antyder av volatilitet i aktivapris og historisk avkastning til slutt vil gå tilbake til det langsiktige gjennomsnittsnivået i hele datasettet.

Right of use assets – Bruksretteeiendel. Beløpet som er innregnet av en leietaker i balansen som representerer dens rett til å bruke eiendelen i en leieavtale.

Interest expense på lease liability - Rentekostnader på leieavgiften. Rapporteres separat fra amortiseringen av bruksretten.

Right of use liabilities - Leieforpliktelse. Økonomisk forpliktelse til å foreta betalingene som følge av leieavtalen

---

Cash flow statement - Kontantstrømoppstilling. Et finansregnskap som gir samlede data om alle kontantstrømmer et selskap mottar fra virksomheten og eksterne investeringskilder.

Repayment of lease liability - Tilbakebetaling av leieforpliktelsen

---

Multipler - Nøkkeltall som blir brukt til å finne verdien av ett selskapet, man multipliserer en multipl med en skaleringsfaktor (tall fra regnskapet)

Cash conventions rate - Økonomistyringsverktøy som brukes til å bestemme forholdet mellom et selskaps kontantstrømmer og nettoresultatet.

Equity ratio – Egenkapitalandel. Mål på hvor mye av investeringene som selskaper eier direkte kontra hvor mye som er finansiert av gjeld.

---

1. Innledning

En eiendel kan anskaffes gjennom opptjent eller innskutt egenkapital, opptak av lån, kredittkjøp eller leieavtale. Om bedrifter kjøper eiendeler vil selskapet ha mindre frie midler. Det kan brukes til å styrke egenkapitalen eller til å øke vekst og konkurransevne i bedriften (Danske Bank, 2016). Leieavtaler har blitt en viktig finansieringsform for mange bedrifter for å forbedre fleksibilitet og lønnsomhet. Selskaper kan bli mer fleksible ved at utstyr jevnlig oppgraderes med ny og moderne teknologi. Kostnaden ved å leie en eiendel utgiftsføres over perioden utstyret benyttes. Det kommer sjelden noe uforutsett og leietaker har stabile utgifter i hele perioden (Ikano Bank, 2019). Minimering av risiko for eiendeler er også et gode som kommer ved å leie. I noen avtaler vil utleier ta på seg ansvaret med vedlikehold, reservedeler og lignende (Skattedirektoratet, 2020). Bekymringen for annenhåndsverdi, som følger utviklingen i markedet, ligger hos utleier (Fornes, 2017).

IFRS 16 representerer en ny tilnærming til eiendel og forpliktelse i leietakers balanse. Den internasjonale regnskapsstandarden omhandler regnskapsføring av leieavtaler. Den ble implementert 1.januar 2019 og medførte en av de mest gjennomgripende endringene i regnskapsregler for selskaper i senere tid (Kvifte & Strandvold, 2020, s.33). IFRS 16 er omfattende, for både regnskapsprodusent og -bruker. Standarden kom som et svar på kritikken av den gamle standarden for leieavtaler, IAS 17. Den mest sentrale endringen er at leietakere for de fleste leieavtaler nå må balanseføre en bruksretteiendel og leieforpliktelse. For leietakere har endringen ført til større balanse, både på eiendelssiden og gjeldssiden. Oppføring av ny gjeldspost øker gjelden og reduserer egenkapitalandelen. Resultatregnskapet har lavere driftskostnader (leiekostnader), høyere avskrivninger og høyere rentekostnader enn tidligere. Dette gir en vesentlig bedre EBITDA, men omtrent likt resultat før skatt. Balansekravet i standarden har spesielt påvirket bransjene som tidligere hadde mange operasjonelle leieavtaler. Dette gjelder i stor grad flyselskap og detaljhandel (IASB, 2016b).

Formålet med standarden er å tilfredsstille brukernes informasjonsbehov (IASB, 2018). Regnskapets primærbrukere er definert som nåværende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer (IASB, 2018). Vi ønsker å se på IFRS 16 ut fra et brukerperspektiv. Målsetningen med masteroppgaven er å vurdere og evaluere om endret regnskapspraksis

relatert til standarden, bidrar til å dekke informasjonsbehovet til brukere og gi dem beslutningsnytte.

Problemstillingen for masteravhandlingen er:

Hvordan opplever primærbrukerne IFRS 16 og tilfredsstiller regnskapsstandardens brukernes informasjonsbehov?

Det er publisert mye forskning og litteratur om IFRS 16 i forkant av implementeringen i 2019, for å se hvilke konsekvenser det ville medføre for bransjen. Det er også publisert mye om utfordringer for regnskapsprodusentene, og kompleksiteten ved å ta regnskapsstandarden i bruk. Det er i midlertidig begrenset med forskning på brukerne og om regnskapsstandarden oppfyller formålet sitt. Vi fokuserer på regnskapsstandarden i bruk, i overkant av to år etter implementeringen. Fokuset vårt er fra tre brukerperspektiv; långivere, aksjeanalytikere og kredittanalytikere. Vi forventer at gruppene har ulikt informasjonsbehov når det gjelder regnskap.

For utleier har endringene fra IAS 17 vært minimale, da reglene i IAS 17 stort sett er videreført (Bernhoft et al., 2018). Vi har valgt å konsentrere oss om leietaker, og den informasjonen leietaker har gitt til bruker. Vi forutsetter at regnskapsprodusentene følger kravene etter IFRS. Det teoretiske fundamentet i vår studie er avgrenset til teori om det konseptuelle rammeverket og IFRS 16. Vi har trukket inn erfaringer og analyser utført av EY, Finanstilsynet og NFFs komité for finansiell informasjon. Vi har valgt å inkludere teori om IAS 34 *delårsregnskap* fordi informasjon fra IFRS 16 blir presentert både i årsregnskapet og delårsregnskapet. Valg av fagområder i litteraturgjennomgangen er gjort for best mulig å forstå sammenhengene rundt forskningsspørsmålet.

I kapittel 1 har vi innledet studien. Vi har presentert studiens bakgrunn og formål, vår problemstilling, samt avgrensninger og struktur. I kapittel 2 presenterer vi relevant teori for å besvare forskningsspørsmålet, før vi i kapittel 3 presenterer metoden. Vi belyser vårt valg av forskningsdesign, case, datainnsamling, analyse og evaluering. Til slutt gjør vi rede for de etiske vurderingene til studien. I kapittel 4 presenterer vi studiens funn og diskuterer disse opp mot forskningsspørsmålet og teori presentert. Vi har delt kapittel 4 inn i to hovedtemaer som oppsummerer hovedtrekkene i det innsamlede datamaterialet; *informasjon* og

sammenlignbarhet. Vi presenterer studiens konklusjon i kapittel 5. Her redegjør vi også for praktiske implikasjoner og gir forslag til videre forskning.

2. Teori

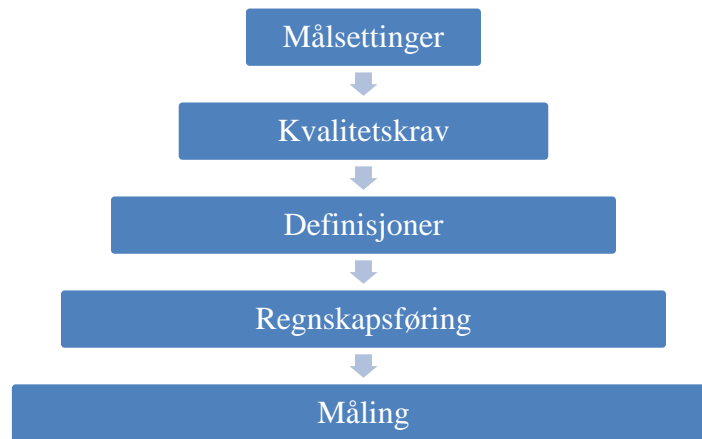
I dette kapittelet vil vi presentere relevant teori for vårt forskningsspørsmål. Vi starter med å redegjøre for IFRS og det konseptuelle rammeverket, deretter IAS 17 og bakgrunn for ny standard. Videre presenterer vi IFRS 16 og vesentlige temaer relater til regnskapsstandarden. Her fokuserer vi på delårsrapportering, endringer i leieavtaler og APM-er. I delkapittel 2.7 legger vi frem erfaringer fra praktisering av IFRS 16. Avslutningsvis presenterer vi i delkapittel 2.8 en konklusjon til teorikapittelet.

2.1 IFRS og det konseptuelle rammeverket

IFRS er lovpålagte regnskapsstandarder for børsnoterte selskaper i Norge og store deler av verden (St. prp. nr. 64 (2002-2003) s.1). Standardene er utgitt av International Accounting Standard Board (IASB) og brukes som et globalt regnskapspråk (IASB, 2018, s. 2). Målsettingen til IASB er å tilfredsstille brukeres informasjonsbehov, i tråd med *det konseptuelle rammeverket* (IASB, 2018, s. 5).

Det konseptuelle rammeverket er prinsipper for finansiell rapportering (IASB, 2018, s. 2). Formålet med rammeverket er blant annet å hjelpe styret (IASB) med å utvikle nye eller forbedre gjeldende IFRS-standarder basert på konsistente konsepter (IASB, 2018, s. 2). Rammeverket er også for å hjelpe alle parter med å forstå og tolke regnskapsstandarder. Det konseptuelle rammeverk skal gi rettleiding med hensyn til hvilke regnskapsmessige løsninger som bør aksepteres og ikke (Baksaas & Stenheim, 2015).

Det konseptuelle rammeverket gir en oversikt over formål, brukergrupper, kvalitetskrav og definisjoner i regnskapet, i tillegg til en oversikt over grunnleggende regnskapsprinsipper (Kinserdal, 2019). Rammeverket skal gi brukerne beslutningsnyttig informasjon (IASB, 2018, s. 5). Med beslutningsnyttig informasjon menes informasjon som har potensial til å endre den oppfatning foretakets interessenter har av foretaket (Schwencke et al., 2018, s. 95). Det konseptuelle rammeverket har en hierarkisk struktur. De fem ulike nivåene til det konseptuelle rammeverket blir gjennomgått nedenfor.

Figur 1 Det konseptuelle rammeverket (Kvifte, 2006, s. 29)

Nivå 1 Målsettinger

Målsettingen med regnskapet er å gi brukerne økt beslutningsnytte, det vil si at de kan ta bedre og mer begrunnede avgjørelser (Kvifte, 2006, s. 42). Når man drøfter målsettinger, skiller man ofte mellom kontrollformål og verdsettelsesformål (Kvifte, 2006, s. 43). Informasjon som kan brukes til å si noe om fremtiden, oppfølging av investeringsalternativer handler om verdsettelsesformålet. Informasjon som kan brukes til å vurdere ledelsens ytelser og bidrag til verdiskapning, handler om kontrollformålet (Kvifte, 2006, s. 43). Det å ta hensyn til begge formål i ett og samme regnskap er utfordrende (Kvifte, 2006, s. 43). Hvem som er brukere av regnskapet, bestemmer hva slags informasjonsbehov som må dekkes av selskapet. IASB sier at investorenes behov for informasjon er mer omfattende enn andre brukerne (Kvifte, 2006, s. 41). Regnskapene som er utviklet for investorer vil gi utdypende informasjon for alle brukerne av regnskapet (Kvifte, 2006, s. 41).

Nivå 2 Kvalitetskrav

Det konseptuelle rammeverket opererer med både grunnleggende og forsterkende kvalitetskrav (Baksaas & Stenheim, 2015; Kvifte, 2006, s. 44). De grunnleggende kvalitetskravene er nødvendig for at informasjonen skal ha beslutningsnytte og omfatter kravene til relevans og troverdig representasjon. Det er de kvalitative egenskapene til nyttig finansiell informasjon (IASB, 2018, s. 6). For at regnskapsinformasjonen skal være nyttig, må den være relevant for brukernes beslutninger. Det må tas med informasjon og benyttes prinsipper som sikrer at brukerne får et best mulig informasjonsgrunnlag for å vurdere selskapets inntjening og økonomiske situasjon (Schwencke et al., 2018, s. 172). Årsregnskapet må også bygge på

prinsipper som sikrer at det oppfattes som troverdig. Ifølge IASB (2018) anses informasjon som troverdig når den er fullstendig, nøytral og ikke inneholder vesentlig feil (s. 6).

Det konseptuelle rammeverket inneholder ytterligere fire forsterkende kvalitetskrav (Schwencke et al., 2018, s. 172). Disse kravene skal bidra til ytterligere og forbedret beslutningsnytte (Baksaas & Stenheim, 2015). Kravene er *sammenlignbarhet*, *verifiserbarhet*, *rettidighet* og *forståelighet* (IASB, 2018, s. 6). Brukerne må være i stand til å vurdere endringer i foretakets økonomiske utvikling over tid. Dette kan gjøres ved å sammenligne forskjellige foretak, spesielt de i samme bransje (Schwencke et al., 2018, s. 172). For å få full *sammenlignbarhet* mellom alle foretak må de praktiserer like regnskapsprinsipper. Det kan være en utfordring, da det er noe skjønn og valgmuligheter i regnskapsstandardene. *Verifiserbarhet* sikrer at regnskapet er korrekt gjengitt. Det kan bekreftes gjennom å kontrollere kontoutskrifter, eiendeler eller sjekke materialet som ligger til grunn for beregninger av en måleverdi (Schwencke et al., 2018, s. 172). Schwencke et al. (2018) presiserer at ikke alt kan verifiseres. Brukerne kan også finne beslutningsnyttig informasjon ved hjelp av tilleggsopplysninger i noter. *Rettidighet* innebærer at brukerne må motta informasjon på et tidspunkt der informasjonen kan påvirke brukernes beslutninger (Schwencke et al., 2018, s. 173). Videre poengterer Schwencke et al. (2018) at en viktig egenskap for regnskapet er at det er lett å forstå for brukerne. Informasjonen i årsregnskapet må derfor gis på en oversiktlig måte og med et brukertilpasset språk. Schwencke et al. (2018) forutsetter at brukerne i denne sammenhengen har et rimelig kunnskapsnivå om økonomiske aktiviteter og regnskapsavleggelse, og vilje til å sette seg inn i regnskapsinformasjonen som gis. De legger til at mange oppfatter årsregnskap avlagt etter IFRS som komplekse og omfangsrrike, noe som kan redusere tilgjengeligheten for brukerne. Det konseptuelle rammeverket stiller også krav til å vurdere kost-nytte. Nyten informasjonen gir, må rettfærdiggjøre kostnadene ved å levere og bruke informasjonen (IASB, 2018, s. 10).

Nivå 3 Definisjoner

Eiendeler, *forpliktelse* og *egenkapital* blir omtalt som de viktigste definisjonene i et balanseorientert rammeverk (Schwencke et al., 2018, s. 174). Definisjonen av hver enkelt regnskapspost representerer et overordnet kriterium for regnskapsføring. Regnskapspostene tar alle utgangspunkt i balansen (Kvifte, 2006, s. 51). De ledende standardsetterne deler

oppfatningen at man vil oppnå mer beslutningsnyttig informasjon med et balanseorientert utgangspunkt (Kvifte, 2006, s. 51).

En *eiendel* defineres som “en nåværende økonomisk ressurs kontrollert av foretaket som et resultat av tidligere hendelser, hvor økonomisk ressurs representerer en rettighet som vil kunne gi opphav til økonomiske fordeler” (IASB, 2018, s. 8). Videre defineres en *forpliktelse* som “en nåværende forpliktelse for foretaket til å overføre en økonomisk ressurs som et resultat av en tidligere hendelse. En forpliktelse medfører en plikt og et ansvar som foretaket ikke har praktisk mulighet til å komme seg ut av” (IASB, 2018, s. 8). *Egenkapital* blir definert som differansen mellom *eiendeler* og *forpliktelser* (IASB, 2018, s.8).

Nivå 4 Regnskapsføring

IASB opererer med tre kriterier for regnskapsføring. Det første kriteriet er at regnskapsposten må tilfredsstillende definisjonene i nivå 3. Det andre kriteriet sier at det må knytte seg sannsynlige økonomiske eller andre fordeler til regnskapsposten. Det tredje kriteriet er at verdien må kunne måles pålitelig (Kvifte, 2006, s. 50).

Nivå 5 Måling

Måling er hvordan postene som regnskapsførers i balansen eller i resultatregnskapet skal vurderes. Dette gjøres ved hjelp av ulike måleattributter (Kvifte, 2006, s. 55). IASB lister opp fire alternativer til måleattributter; historisk kost, nåverdi, realisasjonsverdi og gjenanskaffelseskost.

Det konseptuelle rammeverket som ble utstedt i 1989 (delvis revidert i 2010) er nyttig, men det var ufullstendig og det var nødvendig med en forbedring (IASB, 2018, s. 3). Rammeverket er revidert av IASB og utgitt på nytt i 2018 (IASB, 2018, s. 2). Den nye utgaven har fått to nye nivåer og det er gjort flere forbedringer. Nivå 1 angir målet med finansiell rapportering og ble revidert i 2010, derfor er det ikke gjort store endringer i 2018 utgaven (IASB, 2018, s. 5). Det som har kommet tydeligere frem i denne utgaven, er hvorfor informasjon brukt til å vurdere forvaltning er nødvendig for å oppnå målet med finansiell rapportering (IASB, 2018, s. 5). Nivå 2 inneholder kvalitative egenskapet som gjør informasjonen nyttig. Dette kapitlet ble revidert i 2010 og det er ikke store forandringer i 2018 utgaven. Den eneste forbedringen er redegjørelsen

for hvilke rolle forsiktighet, måleusikkerhet og substans har i forhold til vurderingen av om informasjonene er nyttig (IASB, 2018, s. 6). Nivå 3 er et nytt kapittel og beskriver formålet og omfanget av regnskapet, kapitler gir også beskrivelse av rapporteringsenheten (IASB, 2018, s. 7). Nivå 4 innebærer definisjonene av eiendel, forpliktelse, egenkapital, inntekter og utgifter. Definisjonene av eiendel og forpliktelse er blitt forbedret og det fører til at definisjonene av inntekter og kostnader er blitt oppdatert. Definisjonen av egenkapital er uendret. Nivå 5 legger frem kriterier for når eiendeler og forpliktelser skal inkluderes i regnskapet. Det gis også en veiledning for når de skal fjernes (IASB, 2018, s. 10). De reviderte kriteriene har bakgrunn i de kvalitative egenskapene til nyttig informasjon. Styrets mål vår å utvikle et mer sammenhengende sett med begreper. Nivå 6 beskriver ulike valg av målegrunnlag (IASB, 2018, s. 12). I den nye utgaven er det mer veiledning rundt målegrunnlagene og de beskriver hvilke faktorer som må tas i betraktning når du velger hvilke grunnlag som brukes (IASB, 2018, s. 12). Nivå 7 er nytt og inneholder begreper som beskriver hvordan informasjon skal presenteres og hva som skal med av informasjon. Det nye nivået er til for at kommunikasjonen skal bli mer effektiv, slik at informasjonen blir mer relevant og bidrar til en trofast representasjon av en virksomhets eiendeler, gjeld, egenkapital, inntekter og kostnader (IASB, 2018, s. 14).

2.2 IAS 17

IAS 17 var gjeldende regnskapsstandard for leieavtaler for perioden 1.januar 2005 til 1.januar 2019 (IAS 17). Standarden skilte mellom *finansiell* og *operasjonell leieavtale*. I henhold til standarden var en *finansiell leieavtale* en leieavtale som overførte alle risikoer og fordeler som var forbundet med eierskap av en eiendel. En *operasjonell leieavtale* var definert som en leieavtale som ikke var en *finansiell leieavtale* (IAS 17.4). Leiebetalinger skulle innregnes som kostnad på lineært grunnlag i løpet av leieperioden, og ble derfor ikke balanseført (IAS 17.33).

2.2.1 Bakgrunn for ny standard (IFRS 16)

Bernhoft et al. presenterer kritikken IAS 17 ble utsatt for i *IFRS i Norge – en håndbok* (2018). Kritikken gikk ut på at standarden ikke oppfylte behovene til regnskapsbrukerne. Mange brukere opplevde det problematisk at leieforpliktelser knyttet til operasjonelle leieavtaler ikke ble balanseført hos leietakere. De understreker blant annet at selskapers reelle gjeldsgrad ikke ble reflektert i regnskapene. Mange brukere oppfattet også at avtaler kunne struktureres for å oppnå en bestemt regnskapsføring. Videre ble skillet mellom operasjonelle og finansielle

leieavtaler gjort på bakgrunn av skjønnsmessige kriterier, slik at avtaler som i utgangspunktet var like, ble behandlet forskjellig. Utfordringene med den tidligere standarden førte til at brukere ikke klarte å sammenligne selskaper som kjøper eiendeler og de som leier eiendeler.

IASB har sammen med Financial Accounting Standards Board (FASB) utformet den nye standarden om regnskapsføring av leieavtaler. For å sikre at brukere får den informasjonen de trenger, mener IASB og FASB at det er mest oversiktlig om leietaker innregner alle eiendeler og forpliktelser, som knytter seg til leieavtaler, i balansen (DIB, u.å).

Før IASB utsteder nye regnskapsstandarder vurderer de fordelene av endringene opp mot hva det vil koste både for utstedere og selskaper som skal implementere de nye kravene (IASB, 2016a). IASB vurderte at fordelene med den nye leiestandarden veide mer enn kostnadene og ressursene ved implementeringen og løpende utgifter over tid (Bernhoft, 2020, s. 51). IASB gjennomførte tre offisielle konsultasjoner i forbindelse med endring av leiestandarden, i tillegg til andre møter og aktiviteter (IASB, 2016b). Dette omfattet diskusjoner med utleier, leietaker og brukere av de økonomiske uttalelsene, regulatorer, regnskapsbedrifter over hele verden (IASB, 2016b). IASB konkluderte med at det ville bli bedre økonomisk beslutningstaking for brukerne som følge av ny standard (IASB, 2016b).

2.3 IFRS 16

	Finansielle leieavtaler	Operasjonelle leieavtaler	IFRS 16
BALANSE			
Eiendeler			
Gjeld			
Ikke regnskapsført		 <hr/>	
RESULTAT			
Inntekt			
Driftskostnad		Leiebetaling	
Avskrivninger	Avskrivninger		Avskrivninger
Finanskostnader	Rente		Rente

Tabell 1 (IASB, 2016b, s.4)

Den nye standarden representerer et stort skifte i regnskapsføring av leieavtaler. Standarden skiller ikke mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler som tidligere. IFRS 16 fastsetter prinsippene for innregning, måling og presentasjon av leieavtaler og for opplysninger om disse. Målet med standarden er å sikre at både leietakere og utleiere gir relevant informasjon som gjenspeiler disse transaksjonene på en riktig måte. Intensjonen er at denne informasjonen skal gi brukere et grunnlag for å vurdere leieavtalenes virkning på et foretaks finansielle stilling, finansielle inntjening og kontantstrømmer (IFRS 16.1).

2.3.1 Definisjon leieavtale

Ved inngåelse av en kontrakt må foretaket vurdere om kontrakten inneholder en leieavtale. En leieavtale er definert som en kontakt, eller en del av en kontrakt, som overfører retten til å ha kontroll over bruken av en identifisert eiendel i en periode, i bytte mot et vederlag (IFRS 16.9). En identifiserbar eiendel kan være implisitt eller eksplisitt angitt i kontrakten (Bernhoft et al., 2018, s. 610). For å ha kontroll over bruken, må leietaker ha rett til å oppnå det vesentligste av økonomiske fordeler ved bruk av den identifiserte eiendelen, og rett til å bestemme over bruken av eiendelen (Bernhoft et al., 2018, s. 611).

2.3.2 Dekomponering

Hver leikomponent i en kontrakt skal regnskapsføres som en leieavtale adskilt fra kontraktens ikke-leikomponenter (IFRS 16.12). Leieelementer regnskapsføres separat dersom leietaker kan dra nytte av eiendelen alene. Dersom den underliggende eiendelen er svært avhengig av eller tett forbundet med andre underliggende eiendeler i avtalen, regnskapsføres de sammen (IFRS 16.B32). Ved leieavtaler som inneholder både en leikomponent og en tjeneste, er hovedregelen at tjenesteelementet skal skilles ut og regnskapsføres som levering av en tjeneste (Rosenblad & Skar, 2016). Det er gitt unntak for leietaker, som kan velge å regnskapsføre tjenesten som en del av leieavtalen. Da blir tjenesten balanseført, noe som er i strid med hvordan en tjeneste blir regnskapsført etter andre IFRS-standarder (Rosenblad & Skar, 2016).

2.3.3 Definisjon av tjenesteelement

Standarden definerer ikke hva en tjeneste er, men sier klart at leieavtaler gir rettigheter og forpliktelser som er ulike de en tjenestekontrakt har (Rosenblad & Skar, 2016). I en tjenestekontrakt er det selger som kontrollerer eiendelen og har rett til å bestemme bruken av den. Kunden har ikke rett på de vesentlige økonomiske fordelene av avtalen, men utleier har rett til å bytte ut eller erstatte eiendelen i leieperioden (Rosenblad & Skar, 2016). Disse avtalene faller i utgangspunktet utenfor IFRS 16, med mindre selskapet velger å ikke skille ut tjenesteelementet og heller ta hele kontrakten inn i balansen (IFRS 16.15).

2.3.4 Presentasjon i finansregnskapet

IFRS 16 krever at leietaker balansefører alle leieavtaler, med noen unntak. Det som skal vises i balansen er verdien av bruksretten til en eiendel og den tilsvarende leieforpliktelsen. En *bruksretteiendel* er en eiendel som representerer en leietakers rett til å bruke en underliggende eiendel i leieperioden (IFRS 16 Vedlegg A).

Ifølge IFRS 16 skal foretak opplyse om bruksretteiendel og leieforpliktelse adskilt fra øvrige eiendeler og gjeld i årsregnskapet (IFRS 16.47). Det er valgfritt å presentere bruksretteiendelene og leieforpliktelsene på egen linje i balansen, eller å presentere de på samme linje som andre eiendeler og forpliktelser (IFRS 16.47). For sistnevnte alternativ skal bruksretteiendelen bli presentert på linje med andre driftsmidler i samme klasse og det skal gis opplysninger i notene

om hva som er bruksretteiendel og hva som er leieforpliktelse. I delårsregnskap etter IAS 34 gjelder ikke tilsvarende presentasjons- og tilleggsopplysningskrav (EY, 2019b, s. 11).

IFRS 16 omfatter i utgangspunktet kun avtaler om leie av fysiske anleggsmidler som driftsmidler, eiendom og produksjonsanlegg. Når det gjelder immaterielle eiendeler er det frivillig å benytte standarden (IFRS 16.4). Eksempler på immaterielle eiendeler kan være filmer, opptak, skuespill, patenter og opphavsretter (IFRS 16.3e).

2.3.5 Måling av bruksretteiendel

Bruksretteiendelen skal ved førstegangsinngang måles til anskaffelseskost (IFRS 16.23). Anskaffelseskost skal omfatte beløpet fra førstegangsmålingen av leieforpliktelsen (se punkt 2.3.6) justert for forskuddsbetalinger, leietakers direkte kostnader og et estimat på kostnader ved fjerning- og opprydding (IFRS 16.24; Rosenblad & Skar, 2016). Deretter skal leietaker trekke fra akkumulerte avskrivninger og eventuelle akkumulerte tap ved verdifall (IFRS 16.30). Eiendelen avskrives på samme måte som andre eiendeler etter IAS 16 (IFRS 16.31). IAS 16 omhandler eiendom, anlegg og utstyr. Det er også et alternativ å bruke reglene i IAS 16 for å fastslå om eiendelen bør nedskrives (IFRS 16.33). Virkelig verdi modell og verdireguleringsmodell kan anvendes (IFRS 16.34-35).

2.3.6 Måling av leieforpliktelse og diskonteringsrente

Leieforpliktelsen beregnes til nåverdien av fremtidige leiebetalinger i leieperioden (IFRS 16.26). Leiebetalinger som skal inngå er faste betalinger, variable leiebetalinger som er avhengig av en indeks eller en rentesats, beløp som forventes å komme til betaling for leietakeren, utøvelseskurs for en kjøpsopsjon og gebyrer for å si opp leieavtalen (IFRS 16.27). Andre variable betalinger skal ikke tas med i beregning av leieforpliktelsen (IASB, 2016a, s. 51). Variable betalinger kostnadsføres løpende i fremtidige perioder når betalingen inntreffer (DIB, u.å).

Leiebetalingene skal diskonteres ved hjelp av leieavtalens implisitte rente, dersom denne renten lett kan fastsettes (IFRS 16.26). Den implisitte renten i leieavtalen er rentesatsen som gjør at nåverdien av leiebetalinger og ikke-garantert restverdi blir lik summen av den underliggende eiendelens virkelige verdi og utleiers eventuelle direkte utgifter til avtaleinngåelse (IFRS 16

Vedlegg A Definisjoner). Dersom renten ikke lett kan fastsettes, skal leietaker anvende leietakers marginale lånerente (IFRS 16.26). Den marginale lånerenten er den rentesatsen som en leietaker i et lignende økonomisk miljø ville måtte betale for å låne, i en tilsvarende periode og med tilsvarende sikkerhet, de midler som er nødvendige for en eiendel av lignende verdi som bruksretteiendelen (IFRS 16 Vedlegg A). Ved etterfølgende målinger skal forpliktelsen måles til amortisert kost som medfører at verdien på forpliktelsen øker med diskonteringseffekten og reduseres med leiebetalingen (IFRS 16.36). Rentekostnaden tilhørende forpliktelsen skal kostnadsføres. Periodiseringen av en lineær avskrivning av bruksretten vil avvike fra periodisering av rentekostnaden, slik at det vil bli høyere periodekostnad tidlig, og lavere kostnader utover i leieperioden (Rosenblad & Skar, 2016). Diskonteringsrente vil ofte ha en stor påvirkning på leieforpliktelsen, og informasjon om denne kan ofte være relevant å gi i delårsregnskap etter IAS 34 (EY, 2020, s. 23).

Nøkkeltall	Effekter av økt diskonteringsrente	
Gjeldsgrad		Reduksjon i leieforpliktelser
Likviditetsgrad		Reduksjon i kortsiktig gjeld
EBIT		Lavere avskrivninger
EBITDA		Avskrivninger og renter ikke inkludert
Kapitalens omløpshastighet		Reduksjon i totale eiendeler
Rentedekningsgrad		Økt rentekostnad

Tabell 2 Effekter av økt diskonteringsrente (Vigdel, 2018, s. 13)

2.3.7 Leieperiode

Leieavtalens iverksettelsestidspunkt er når leietaker har eiendelen tilgjengelig for bruk (IFRS 16 Vedlegg A). Et foretak skal fastsette leieperioden som den uoppsigelige perioden i leieavtalen. Dersom leietaker har en opsjon om å forlenge leieavtalen, som det er rimelig sikkert at de vil utøve, skal dette legges til (IFRS 16.18). *Rimelig sikkert* forstås generelt som en høy terskel (Bernhoft et al., 2018, s. 618). Om det oppstår hendelser eller endringer som er betydelige, må vurderingen av leieperioden fornyes (IFRS 16.20). Leieperioden skal justeres om det skjer endringer i den uoppsigelige leieperioden (IFRS 16.21). Fastsettelsen av

leieperioden påvirker både om det er en kortsiktig eller en langsiktig kontrakt, og hvilken størrelse på forpliktelsen og bruksretten som skal innregnes.

2.3.8 Unntak

Det er noen praktiske unntak i standarden, som gjør at en ikke trenger å balanseføre visse leieavtaler. Leietaker har mulighet til å la være å innregne bruksrettigheter og leieforpliktelser knyttet til eiendeler med lav verdi. Leieavtaler med lav verdi kan omhandle PC, mobil og kontormøbler (IFRS 16.B8). Terskelverdien for hva som regnes som lav verdi er vurdert til USD 5000 (IASB, 2016a, s. 32). Leietaker skal estimere eiendelens verdi som ny, uavhengig av alder på eiendelen som leies (IFRS 16.B3). Det krever skjønnsutøvelse fra leietaker når eiendelens verdi estimeres. Unntaket kan kun anvendes på eiendeler som kan brukes separat av leietaker eller sammen med ressurser som er lett tilgjengelige (IFRS 16.B6). Eiendeler som er avhengig av andre eiendeler for å ha en funksjon, er utenfor unntaksregelen (IFRS 16.B6). Det er ikke tillatt å bryte ned større eiendeler i mindre enheter som hver for seg anses å ha lav verdi (Rosenblad & Skar, 2016).

Leietaker kan også unnlate å balanseføre kortsiktige leieavtaler. Kortsiktige avtaler har varighet på 12 måneder eller mindre (IFRS 16 Vedlegg A). Leietaker må ta stilling til om han kommer til å utøve forlengelsesopsjoner ved vurderingen om leieavtalen kommer inn under unntaksregelen. Om det er *rimelig sikkert* at eventuelle opsjoner til forlengelse blir benyttet og dette fører til at den totale leieperioden blir over 12 måneder, er det ikke en kortsiktig leieavtale, selv om den opprinnelige leieavtalen i seg selv er under 12 måneder (Rosenblad & Skar, 2016). Om det ikke er rimelig sikkert at opsjonene vil bli benyttet, blir ikke opsjonene hensyntatt i vurderingen om leieavtalen er kortsiktig. Unntaket må brukes konsistent for hver klasse av eiendeler og ikke per avtale (IFRS 16.8).

Hver enkelt leieavtale skal i utgangspunktet vurderes separat etter IFRS 16. Det er en praktisk forenkling da selskap kan lage en portefølje av leieavtaler med lignende egenskaper dersom selskapet med rimelig sikkerhet kan forvente at virkningen på finansregnskapet blir lik som om leieavtalene hadde blitt vurdert individuelt (IFRS 16.B1). Det kan benyttes en felles diskonteringsrente (IFRS 16.C10a). Et foretak kan slå sammen to eller flere avtaler (IFRS 16.B2).

2.3.9 Noteopplysninger

For leietaker er det utvidede notekrav og opplysningskrav etter IFRS 16 sammenlignet med IAS 17. Punkt 51 presenterer formålet med opplysningene og kan bli sett på som en faneparagraf:

Formålet med opplysningene er at leietakere skal gi informasjon i notene som, sammen med informasjonen framlagt i balanseoppstillingen, i resultatoppstillingen og i oppstillingen over kontantstrømmer, gir brukere av finansregnskaper et grunnlag for å vurdere leieavtalers virkning på leietakerens finansielle stilling, finansielle inntjening og kontantstrømmer. (IFRS 16.51)

Regnskapsstandarden fokuserer på det overordnede målet om å gi brukere god nok informasjon. Det krever at regnskapsprodusenten vurderer hvilken informasjon som vil tilfredsstille disse målene (IASB, 2016b, s. 51). Å gi god nok informasjon inkluderer ytterligere kvalitative og kvantitative opplysninger om leieavtaler. Informasjon i noter skal være relevant; det skal opplyses om det er fleksibilitet eller restriksjoner i leieavtalene, sensitivitet på nøkkelvariabler, risikoeksponering og avvik (Rosenblad & Skar, 2016). I tillegg til det overordnede målet, finnes det noen eksplisitte krav i standarden. Selskapet må blant annet opplyse om avskrivningsbeløpet for bruksretteiendeler etter klasse, rentekostnader for leieforpliktelser og kostnaden knyttet til kortsiktige leieavtaler (IFRS 16.53a-c).

2.3.10 Utleier

For utleier medfører standarden kun mindre endringer. Standarden har beholdt tidligere regler om å skille mellom operasjonelle og finansielle leieavtaler, og klassifiseringen på hva som regner som operasjonell og finansiell er stort det den samme som i IAS 17 (Rosenblad & Skar, 2016). Siden utleier stort sett følger de samme krav som tidligere, er det ikke lenger symmetri mellom hvordan leietaker og utleier fører en leieforpliktelse. Utleier regnskapsfører finansielle leieavtaler som en fordring på leietaker som da er netto investering i leieavtalen og resultatfører finansinntekten over leietiden (Rosenblad & Skar, 2016). Ved operasjonelle leieavtaler beholder utleier eiendelen i balansen og regnskapsfører leiebetalinger lineært, som nevnt i kapittelet om IAS 17. Noteopplysningen er tilnærmet lik de som leietaker har (Rosenblad & Skar, 2016).

2.3.11 Implementering

På implementeringstidspunktet for IFRS 16 var det to ulike metoder leietaker kunne ta i bruk: *full retroperspektiv metode* eller *modifisert retroperspektiv metode* (DIB, u.å). Begge metodene krevde tilbakevirkende implementering, men ved ulike tidspunkt for innregning av effekten og ulike forenklingsmuligheter (EY, 2019b, s. 5). Etter *full retroperspektiv metode* var det tilbakevirkende kraft for hver tidligere rapporteringsperiode, som om de alltid hadde ført etter IFRS 16 (IFRS 16.C5). Denne modellen ga foretaket sammenligningstall, og metoden ga minst effekt på nøkkeltall (DIB, u.å). Det krevde likevel en omfattende datainnsamling for å utføre endringen av sammenligningstallene (DIB, u.å). Etter *modifisert retroperspektiv metode* ble hele effekten av overgangen ført mot inngående balanse for egenkapital, og det skulle ikke tilpasses sammenligningsinformasjon (IFRS 16.C7). Valg av overgangsmetode måtte anvendes konsekvent for alle leieavtaler (IFRS 16.C6).

2.4 Delårsrapportering (IAS 34)

For børsnoterte aksje- og obligasjonsutstedere er det kun krav om halvårs- og årsrapportering i tråd med IFRS (Bernhoft et al. 2018, s. 93). IAS 34.1 presiserer at standarden gjelder for foretak som er pålagt eller selv velger å offentliggjøre delårsrapporter i tråd med IFRS. Det følger av IAS 34 *delårsregnskap* at selskaper skal gi «En erklæring om at de samme regnskapsprinsipper og beregningsmetoder er fulgt i delårsregnskapet som i siste årsregnskap, eller, dersom disse prinsipper eller metoder er endret, en beskrivelse av arten og virkningen av endringene» (IAS 34 pkt. 16A a). IAS 34 har ikke særskilte krav når det gjelder IFRS 16, men standarden krever forklaring av hendelser som er vesentlig for brukerens forståelse (Bernhoft, 2021b).

Standarden forutsetter at alle som leser et foretaks delårsrapport, også har tilgang til dets siste årsrapport. Delårsrapporter har som formål å gi kapitalmarkedet oppdatert og tidsriktig informasjon gjennom året (Bernhoft et al. 2018, s. 92). Delårsrapporten fokuserer på nye aktiviteter og hendelser, og gjentar ikke informasjon som tidligere er rapportert.

2.5 Endringer i leieavtaler og forenklingsregel knyttet til covid-19

Når det skjer en endring i en leieavtale, må selskapet vurdere om endring i leieavtalens anvendelsesområde eller vederlag ikke var en del av de opprinnelige vilkårene i leieavtale (IFRS 16 Vedlegg A Definisjoner). Om endringen i avtalen eller vederlaget ikke er en del av

den opprinnelige avtalen, er det en modifikasjon (Bernhoft, 2021a). Et eksempel på dette er endringer som letter leiebetalinger. Denne endringen gjør at leietaker må vurdere forpliktelsen på nytt, med oppdatert diskonteringsrente (IFRS 16.40-41). Betalinger og leieperiode må justeres og innregnes mot bruksretteiendelen. En utsettelse av betalingen vil ikke være en modifikasjon etter IFRS 16. I henhold til Bernhoft er reglene som modifikasjon er krevende å anvende i praksis (2021b).

Det er mange selskaper som har hatt utfordringer med likviditeten som følge av koronapandemien (Bernhoft, 2021a). Det er enkelte selskaper som har fått til endringer i leieavtalene, som betalingsfrie perioder eller utsettelse for å lette situasjonen (Bernhoft, 2021a). Det er en utfordrende jobb for selskaper med mange leieavtaler å ta stilling til alle modifikasjonene koronapandemien har medført. IASB vedtok en unntaksregel for å gjøre regnskapsføringen av IFRS 16 i denne spesielle situasjonen enklere (IASB, 2020). Den praktiske unntaksregelen går ut på at selskapet kan velge å si at avtalen om redusert leie ikke er en modifikasjon etter IFRS 16 (Bernhoft, 2021a). I tillegg til at endringene i leieavtalen må være en direkte konsekvens av koronapandemien, er det tre andre kriterier som må være oppfylt:

Endringene i leiebetalinger fører til justert vederlag for leieavtalen, som i all hovedsak er det samme som, eller lavere enn, vederlaget i leieavtalen umiddelbart før endringen, reduksjon i leiebetalinger påvirker kun betalinger som opprinnelig hadde forfall senest 30. juni 2021, og det gjøres ingen andre substansielle endringer i leieavtalen. (Bernhoft, 2021a)

Bruk av unntaksregelen må opplyses i note. Unntaksregelen har virkning for regnskapsåret som starter 1. juni 2020 eller senere. Den skal anvendes retrospektivt og effekten føres direkte mot inngående balanse av egenkapitalen (Bernhoft, 2021a).

2.6 APM-er (Alternative performance measures)

Et APM er et finansielt måltall som omhandler historiske eller fremtidige finansielle resultater, finansiell stilling, eller kontantstrømmer, annet enn et finansielt mål definert eller spesifisert i gjeldende rammeverk for finansiell rapportering (IFRS) (European Securities and Markets Authority (ESMA), 2019). Definisjonen er kommunisert av ESMA, som er en uavhengig EU-

myndighet. De bidrar til å sikre stabiliteten i EUs finansielle system ved å styrke beskyttelsen av investorer og fremme stabile og ordnede finansmarkeder (ESMA, u.å.).

APM-er omfatter blant annet driftsresultat, EBIT, EBITDA, bruttofortjeneste og netto gjeld (ESMA, 2019). Tall som er definert eller spesifisert i IFRS og ikke-finansielle driftsmessige tall, som antall ansatte eller butikker, er eksempler på tall som ikke er APM-er (Kvifte et al., 2019b). I henhold til paragraf 33 i ESMA's retningslinjer skal foretaket forklare APM-ene slik at regnskapsbrukerne kan forstå deres relevans og pålitelighet (ESMA, 2015, s. 8). Videre fremgår det i paragraf 34 at et foretak skal tydelig forklare hvorfor et alternativt resultatmål gir nyttig informasjon om dets finansielle stilling, kontantstrømmer eller finansielle resultater, samt til hvilke formål det benyttes (ESMA, 2015, s. 8). APM har blitt et viktig verktøy for selskapenes formidling av finansielle resultater (EY, 2020, s. 16). IFRS 16 har særlig stor innvirkning på alternative resultatmål som EBITDA, netto rentebærende gjeld (NIBD) og egenkapitalandel (EY, 2019b, s. 13). Dette er vesentlige APM-er som primærbrukerne av regnskapet er opptatt av.

Netto rentebærende gjeld er summen man får når man trekker fra verdien av kontantbeholdningen og eventuelle driftsfremmede eiendeler (kontantekvivalenter, eiendeler det løper rente på) fra rentebærende gjeld (langsiktig og kortsiktig gjeld man får rente på) (Jonassen, 2009 s. 18). Fordi det ikke er en konkret definisjon av netto rentebærende gjeld, har selskaper ulikt innhold i dette nøkkeltallet. Det varierer hva som inngår på både gjelds- og eiendelssiden (EY, 2020, s. 25). Jonassen (2009) presiserer at rentebærende gjeld, er gjeld som eksplisitt får renteavkastning bokført som finanskostnad i regnskapet. Videre sier han at alle disse postene som regel er enkle å identifisere og justere over/underkurs. Poster som kan skape diskusjon om de skal tas med eller ikke kan være leie, skyldig utbytte og betalbar skatt (Jonassen, 2009, s. 18). Siden det er ulike eiendelsposter som kan trekkes fra, vil det ikke bli en kontinuitet i hvordan ulike selskaper regner ut netto rentebærende gjeld. Derfor er det viktig at det oppgis hva som ligger i selskapets netto rentebærende gjeld i årsregnskapet, slik at brukerne får tilgang på denne informasjonen.

EBITDA viser brutto driftsresultat. EBITDA vises ofte hos store selskaper der profittgenerering fra drift er viktig. Det er et mål på hvor lønnsom driften i et selskap er (Finanskatalogen, 2017).

EBIT er et resultat som viser hele kostnadsstrukturen i et selskap (driftsresultat). Avskrivninger og nedskrivninger er tatt hensyn til.

APM-ene som er nevnt over, er ofte knyttet til lånevilkår eller krav som er stilt av bankene (covenants). Covenants er vanlig innenfor bankvirksomhet, og det er en skriftlig avtale mellom to parter hvor den ene forplikter seg til at noe enten er eller skal bli gjort (Nettopp Media AS). Covenants i låneavtaler baserer seg på tekniske forutsetninger for lånet. Det kan være krav om rapportering, oppfyllelse av lovreguleringer og lisenser, forsikringsdekning, APM-er på et gitt nivå og effekt av skatter og skattefritak (Nettopp Media AS). Et eksempel på et covenantskrav fra banken er at de krever at egenkapitalen skal være på minst 35% og at NIBD/EBITDA skal være under 4 (Berge, 2014). NIBD/EBITDA er en gjeldsgrad som viser hvor mange år det vil ta for et selskap å betale tilbake gjelden hvis nettogjelden og EBITDA holdes konstant. Dette tallet bør sammenlignes med en indeks som er bransjebestemt, for å finne kredittverdigheten, fordi dette tallet kan variere fra bransje til bransje (Kenton, 2020).

Nøkkeltall	Beregning	Effekt	Forklaring
EBITDA	Resultat før renter, skatt og avskrivninger	↑	Øker fordi leiekostnadene ikke lenger er med i EBITDA
Driftsresultat	Årets resultat før renter og skatt	↑	Øker fordi avskrivningskostnadene som legges til er lavere enn utgiften for ikke-balanserte leieavtaler
Kontantstrøm fra drift	Ulike metoder	↑	Øker fordi alle leiebetalingen flyttes til kontantstrøm fra finansiering
Netto finansieringskostnader	Investeringsandeler – finansieringskostnader	↑	Øker fordi rentekostnader ved leieforpliktelser er inkludert
Gjeldsgrad	Gjeld/Egenkapital	↑	Øker fordi de fleste leieavtaler nå vil balanseføres, og egenkapitalen forventes redusert
Rentedekningsgrad	EBITDA/Rentekostnad	avhenger	EBITDA vil øke og endringen i forholdet vil avhenge av egenskapene til leieportefølje
Rentedekningsgrad	EBIT/Rentekostnad	↓	Reduseres fordi økningen i EBITDA (inntjeningsmålet) ikke er proporsjonal
Gjeld målt mot EBITDA	Gjeld/EBITDA	↑	Øker fordi gjeld (lån pluss leie) øker med mer enn inntektsøkningen
Netto rentebærende gjeld målt for EBITDA	NIBD/EBITDA	avhenger	Avhengig av leieporteføljen, da både EBITDA og netto rentebærende gjeld vil øke.

Tabell 3 Effekter av IFRS 16 (IASB, 2016b, s. 42-54)

2.7 Erfaringer fra praktisering av IFRS 16

Under vil vi presentere undersøkelser utført av NFFs komité for finansiell informasjon (KFI), EY og Finanstilsynet. Rapportene er fra 2019 og 2020, og omhandler implementeringen og effekter av IFRS 16 for norske børsnoterte selskaper.

2.7.1 NFFs komité for finansiell informasjon (KFI)

Norske Finansanalytikerens Forening arbeider for å sikre god fagkompetanse og kompetanseutvikling i finansnæringen i Norge (NFF, u.å.-a). NFFs komité for finansiell informasjon (KFI) kommer årlig med sin uttalelse. De har som formål å forbedre kvaliteten av selskapenes finansielle informasjon og er satt sammen av relativt tunge brukere av slik informasjon (NFF, u.å.-b). NFF vurderer om styrets årsberetning og årsregnskap gir relevante og tilstrekkelige opplysninger for en forsvarlig og god verdsettelse av selskapets verdipapirer (u.å.-b).

Uttalelse om finansiell informasjon for 2019 tar opp både brukerutfordringer og brukerønsker relatert til IFRS 16 (NFF, 2019). En sentral utfordring etter implementeringen av IFRS 16, har vært at alternative resultatmål har endret seg vesentlig (NFF, 2019). KFI påstår at EBITDA ikke lenger er et brukbart mål for kontantstrøm fra drift og at historiske EV-multipler blir ubrukelige (2019). Brukerne ønsker at leieforpliktelser skal vises eksplisitt i balansen og KFI mener at en minimumsløsning er å vise det tydelig i notene. Det er ønskelig med sammenligningstall for gevinst/tapseffekter og sammenligningstall for før og etter IFRS 16. KFI mener også at man skal være oppmerksom på hvordan datatilbydere behandler gjeld og være bevisste rundt effekten endringen har på multipler (NFF, 2019).

2.7.2 Finanstilsynet – Tematilsyn

Finanstilsynet gjennomførte i løpet av 2020 et tematilsyn i forbindelse med implementeringen av IFRS 16 (Finanstilsynet, 2021, s. 3). Formålet med tematilsynet var å få innsikt i hvordan foretak har praktisert reglene om leieavtaler (Finanstilsynet, 2021, s. 3). Finanstilsynet uttrykker at IFRS 16 gir et betydelig rom for å utøve skjønn og bruk av flere estimater, og det påvirker finansregnskapet ved førstegangsinnregning og i etterfølgende perioder (Finanstilsynet, 2021, s. 6).

Tematilsynet gjennomførte kontroll av ti norske børsnoterte selskaper. En av de viktigste observasjonene fra tematilsynet gjelder svakheter i presentasjon i finansregnskapet, i tillegg til svakheter og mangler i noteopplysninger. IFRS krever at betaling av hovedstol og betaling av renter vises hver for seg i kontantstrømoppstillingen. Her er det ifølge Finanstilsynet rom for forbedring (Bernhoft, 2021b). Svakheter og manglene gjelder eksplisitte opplysninger som kreves etter standarden, men som også er viktig for å oppfylle opplysningsformålet i IFRS 16 (Finanstilsynet, 2021, s. 4).

Vesentligheten av opplysningene som gis om leieavtaler er også noe Finanstilsynet har påpekt (2021, s. 4). Selskapene de undersøkte ga både for lite opplysninger knyttet til vesentlige vurderinger og for mye opplysninger om uvesentlige vurderinger (Bernhoft, 2021b). Det påpekes også at ikke alle selskaper gir tilstrekkelige opplysninger om estimatusikkerhet og IFRS 16, noe som er et krav i IAS 1 (Bernhoft, 2021b). Videre er det store variasjoner i beregning av den marginale lånerenten, som påvirker størrelsen på leieforpliktelsene og bruksretteiendelene som balanseføres (Finanstilsynet, 2021, s. 5). Finanstilsynet forventer konsistens av utøvelse av skjønn og at det gis tilstrekkelig opplysninger i noter, slik at brukerne kan forstå vurderingene og i hvor stor grad regnskapet blir påvirket (Bernhoft, 2021b).

Tematilsynet påpeker også at det er for lite informasjon om hvordan foretakene har fastsatt leieperioden (Finanstilsynet, 2021, s. 5). Finanstilsynet legger til at de forventer at selskapene gir gode noteopplysninger om hvordan leieperioden er fastsatt, at brukerne forstår vurderingene som er lagt til grunn, herunder vurderingene av hvilke forlengelsesopsjoner som er «rimelige sikre» (Bernhoft, 2021b). Når det gjelder delårsrapportering har Finanstilsynet undersøkt flere selskaper enn de ti i hovedutvalget (Bernhoft, 2021b). Finanstilsynet registrerer at det gis lite informasjon om leieavtalene i delårsrapporteringen (Finanstilsynet, 2021, s. 5). Ingen av foretakene i gjennomgangen har blant annet opplyst hvordan de har vurdert mulige indikasjoner på verdifall på bruksretteiendelen per 30. juni 2020, til tross for store markedsendringer (Finanstilsynet, 2021, s. 5).

2.7.3 EY – Praksisundersøkelse

EY har i flere år gjennomført praksisundersøkelser der de ser på regnskapsrapporteringen til børsnoterte foretak i Norge (EY, 2020, s. 5). Formålet er å gi en oversikt over praktisk bruk av

IFRS, andre regelverk og utviklingstrender (EY, 2020, s. 5). Selskapenes informasjon om effekten av IFRS 16 varierte både i regnskapene og i informasjon om alternative resultatmål for både 2019 og 2020.

I 2019 var søkelyset på implementeringen av IFRS 16. Rapporten viser at samtlige av selskapene har benyttet seg av den modifiserte retroperspektive metoden (EY, 2019b, s.3). Metodene er redegjort for under delkapitlet «2.3.11 Implementering». Kvifte et al. (2019a) stiller seg noe overraskende til at full retroperspektiv metode ikke ble sett på som den mest fordelaktige. De begrunner dette med at metoden gir brukerne et bedre grunnlag for sammenligning på tvers av perioder, som er essensielt når en verdsetter og lager analyser.

Når det kommer til delårsrapportering viser undersøkelsen i 2019 at bare et fåtall av selskapene har gitt opplysninger som oppfyller kravene i IFRS 16 (EY, 2019b, s. 8). Kravene er redegjort for under delkapitlet «2.4 Delårsrapportering». Av praktiske unntak som velges er det to som går igjen. 90% av foretakene valgte å benytte seg av innregningsunntaket for kortsiktige leieavtaler og 86% har benyttet seg av unntaket for leieavtaler med lav verdi (EY, 2019b, s. 9).

Praksisundersøkelsen i 2019 viser at 13 foretak presenterte bruksretteiendelene på egen linje i balansen og 15 foretak valgte å presentere leieforpliktelsene adskilt fra øvrig gjeld (EY, 2019b, s. 10). Praksisundersøkelsen i 2020 viser at halvparten av selskapene viste bruksretteiendelene og leieforpliktelsene på egen linje i balansen (EY, 2020, s. 19). Det er ikke store endringer fra fjorårets undersøkelse. Det skal gis en avstemming av endringer i netto bruksretteiendel i løpet av perioden, og praksisundersøkelsen 2020 opplyser om at 7% av selskapene ikke oppfyller disse kravene (EY, 2020, s. 21).

Det er ikke krav i IFRS 16 at man må rapportere om leieperiode, derfor er det noe ulik praksis rundt informasjonen som blir gitt. Det kommer frem i praksisundersøkelsen 2020 at noen selskaper opplyste om samlet avskrivningsperiode og andre om gjenværende avskrivningsperiode. Enkelte opplyste ikke om noen av delene (EY, 2020, s. 24).

45% av selskapene har oppgitt den gjennomsnittlige vektete diskonteringsrenten som er benyttet for å beregne leieforpliktelsen ved overgangen til IFRS 16 i Q1 rapporten for 2019

(EY, 2019b, s. 10). Det er et stort spenn i hva som er blitt brukt som diskonteringsrente. Den laveste renten er 2,3%, mens den høyeste er 10% (EY, 2019b, s. 10). I praksisundersøkelsen fra 2020 ser vi at det fortsatt er store individuelle forskjeller i diskonteringsrenten og at diskonteringsrenten nå spenner seg fra 2% - 13,2% (EY, 2020, s. 22).

Undersøkelsen til EY i 2019 viser at ingen av foretakene har vist omarbeidede sammenligningstall for tidligere perioder, hverken i regnskapet eller andre steder i rapporten (EY, 2019b, s. 11). Åtte foretak har gjort en avstemming som viser hvordan tallene for første kvartal 2019 hadde sett ut om regnskapet fortsatt hadde blitt utarbeidet i etter IAS 17 og skilt ut overgangseffekter av IFRS 16 per regnskapslinje (EY, 2019b, s. 11).

De fleste selskapene bruker samme APM-er i årsrapportene for 2018 og 2019, men omfanget av informasjon om APM-er varierer (EY, 2019b, s. 13). Kvifte et al. (2019a) understreker at det er positivt at det vektlegger kontinuitet, men at IFRS 16 krever en såpass fundamental omlegging av regnskapspraksis, slik at APM-ene bør justeres for å gjøre dem sammenlignbare. Det samme må gjøres med definisjoner og avstemminger. Det er kun et mindretall av selskapene i undersøkelsen i 2019 som spesifiserer hvordan de har regnet ut sine alternative resultatmål. Dette kunne med fordel vært gjort for å tydeliggjøre hva effektene av IFRS 16 hadde vært (EY, 2019b, s. 3).

I det første delårsregnskapet for 2019 har ni foretak oppdatert definisjonen og avstemt NIBD for også å omfatte IFRS 16 og tre foretak har skrevet at leieforpliktelser ikke er inkludert i NIBD. De øvrige foretakene har ikke omtalt forholdet (EY, 2019b, s. 13). Det fremkommer at tre foretak kun viser EBITDA justert for IFRS 16-effekter, mens ytterligere ti foretak viser enten EBITDA med og uten IFRS 16-effekter, eller viser gjennom avstemming hvordan IFRS 16 har påvirket EBITDA i første kvartal 2019 (EY, 2019b, s. 13). I praksisundersøkelsen for 2020 blir det opplyst at 47% av selskapene bruker netto rentebærende gjeld i sine årsrapporter, og av disse har kun 39% inkludert leieforpliktelsen i beregningen av netto rentebærende gjeld (EY, 2020, s. 25).

2.8 Oppsummering av teori

I de følgende avsnittene vil vi gå gjennom de viktigste punktene i teorien, som vil bli brukt videre i analysen. Punktene knyttes opp mot det konseptuelle rammeverket og viser at IASB bruker rammeverket aktivt når de tar beslutninger rundt IFRS 16. Det å velge formål er representert i *nivå 1* i det konseptuelle rammeverket og dreier seg her om beslutningsnyttighet. Dette er et verdsettelsesformål og det er brukerne av regnskapet som er i fokus. Alle beslutninger rundt standarden er tatt med bakgrunn i formålet.

Nivå 2 i det konseptuelle rammeverket gir en hieratisk presentasjon av kvalitetskrav. De grunnleggende kravene relevans og troverdig er på toppen. Rammeverket legger opp til at IASB vil vurdere relevans og troverdighet som viktigere enn de utvidede kvalitetskravene. Kvalitetskravene spiller en stor rolle for hvilke beslutninger IASB tar når de er i tvil om hvilke regler standarden skal inneholde. Kost-nytte-vurderingen spiller også en viktig rolle når IASB tar beslutninger.

IASB tok utgangspunkt i definisjonene av eiendeler og forpliktelser da de utviklet en bruksrettmodell i IFRS 16. Definisjonene følger av *nivå 3* i det konseptuelle rammeverket. IASB konkluderte med at leietakers bruksrett sammen med den underliggende eiendelen oppfylte kravene til definisjonen av en eiendel i rammeverket (IASB, 2016a, s. 13). Begrunnelsen var at leietakerne har retten til å bruke eiendelen gjennom hele leieperioden. Når eiendelen er gjort tilgjengelig for leietaker, er ikke utleier i stand til å hente ut eller bruke den underliggende eiendelen til egne formål (IASB, 2016a, s. 14). Dette til tross for at utleier er den juridiske eieren av den eiendelen. Leietaker har også muligheten til å bestemme hvordan den underliggende eiendelen skal brukes og dermed hvordan den skaper fremtidige økonomiske fordeler (IASB, 2016a, s. 14). Dette gjør at leietaker har kontroll over eiendelen, selv om leietakers rett inkluderer noen begrensninger for bruken (IASB, 2016a, s. 14). Leietakers forpliktelse oppfylder også kravene i rammeverket ifølge IASB. Begrunnelsen var at leietaker har en nåværende forpliktelse til å foreta leiebetalinger, når den underliggende eiendelen er gjort tilgjengelig for leietakeren (IASB, 2016a, s. 15). IASB sier også at forpliktelsen resulterer i fremtidige økonomiske fordeler for leietaker (IASB, 2016a, s. 15). Det at definisjonene er oppfylt gjør at informasjonen som blir gitt er relevant og troverdig i forhold til rammeverket.

Veiledning for regnskapsføring blir presentert i *nivå 4* i det konseptuelle rammeverket og inneholder tre kriterier. IASB besluttet at en leietaker skulle presentere leieavtaler atskilt fra andre forpliktelser, enten i balansen eller i notene (IASB, 2016a, s. 61). Bakgrunnen for separat innregning var å gi brukerne informasjon som var nyttig for å forstå et foretaks forpliktelser som følge av leieavtaler. IASB besluttet at hvis ikke eiendelene presenteres separat i balansen, bør bruksrettigheter inngå på samme linje som tilsvarende eiendeler (IASB, 2016a, s. 60). IASB mente at presentasjon av lignende leide og eide eiendeler ville gi mer nyttig informasjon til brukerne av regnskapet. IASB begrunnet det med at en leietaker ofte bruker eide og leide eiendeler til samme formål og får lignende økonomiske fordeler ved bruk (IASB, 2016a, s. 60e). Imidlertid bemerket IASB at det er visse forskjeller mellom en bruksrett og en eid eiendel. De mente at brukere av finansregnskapet hadde nytte av å vite balanseført verdi hver for seg. Følgelig krever IFRS 16 at en leietaker skal oppgi informasjon om balanseført verdi av bruksrettigheter separat fra eiendeler som eies, enten i balansen eller i notene (IASB, 2016a, s. 61)

Unntakene som IASB har gitt, er lagt frem tidligere i teoridelen. IASB konkluderte med at fordelene, ved å kreve at en leietaker anvender alle kravene i IFRS 16 på kortsiktige leieavtaler, var lavere enn de tilknyttede kostnadene (IASB, 2016a, s. 29). Mange leietakere uttrykte en bekymring for kostnadene ved å anvende kravene i IFRS 16 på leiekontrakter som er store i antall, men lave i verdi (IASB, 2016a, s. 31). I lys av disse bekymringene valgte IFRS 16 å gi fritak for slike kontrakter. Her var det også kost-nytte-vurderingen som ble avgjørende (IASB, 2016a, s. 31).

IASB besluttet at en leietaker skulle presentere rentekostnader på leieavgiften separat fra avskrivningsgebyret for bruksretten i resultatregnskapet. IASB konkluderte med at en leietaker ville gi mer beslutningsnyttig informasjon til brukere av finansregnskapet ved å presentere renter på leieforpliktelsen sammen med renter på andre finansielle forpliktelser og avskrivning av bruksretten sammen med andre lignende utgifter (IASB, 2016a, s. 61).

Det konseptuelle rammeverket viser fire målegrunnlag i *nivå fem*, men gir ikke noe videre forklaring på hvilke som gir best grunnlag for måling av regnskapsføringselementet. IASB sier at førstegangsinnregning av en bruksretteiendel skal gjøres til anskaffelseskost (IASB, 2016a,

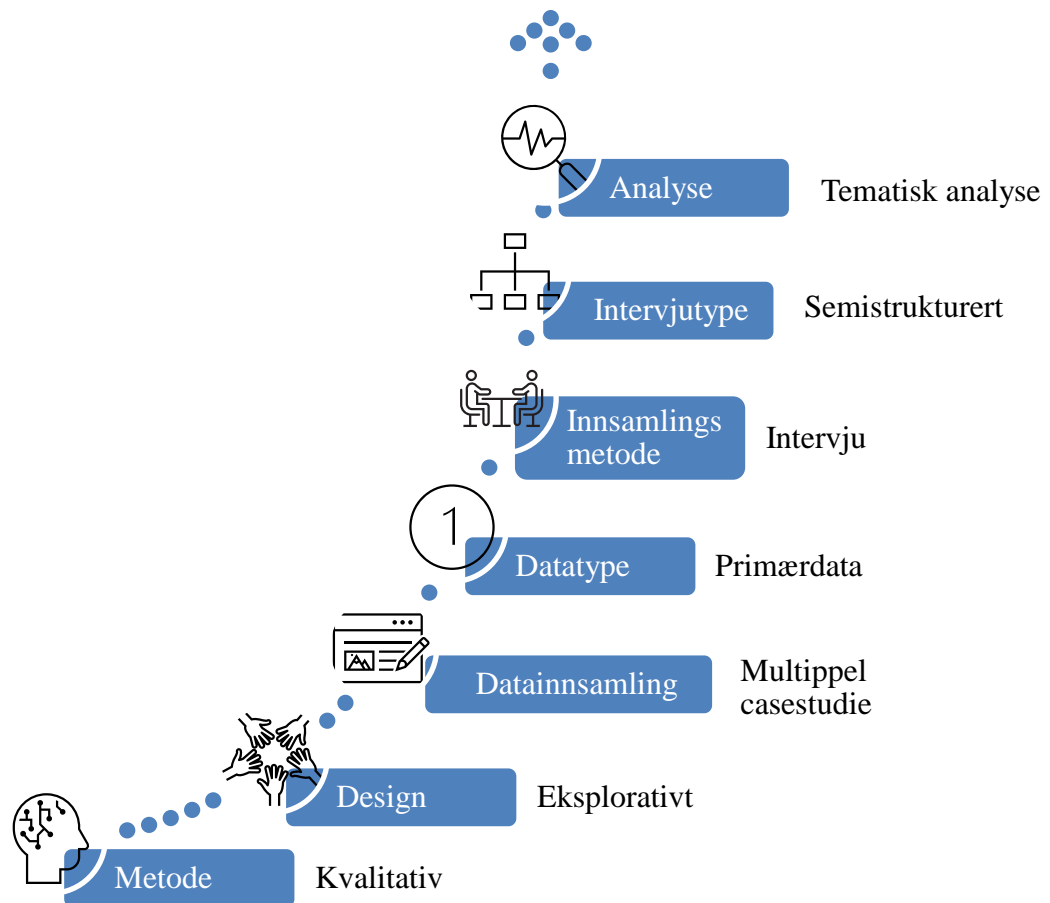

s. 46). Dette er i samsvar med måling av mange andre ikke-finansielle eiendeler. Begrunnelsen for avgjørelsen har IASB knyttet opp mot nivå 2 og 4 i det konseptuelle rammeverket. Når man måler bruksrettigheter på et lignende grunnlag som brukes til å måle den underliggende eiendelen, opprettholdes sammenlignbarheten og konsistensen (IASB, 2016a, s. 46). Det blir da lettere å sammenligne beløp for leide og eide eiendeler, noe som bidrar til beslutningsnyttig informasjon til brukere av regnskapet. Videre er det å måle bruksretten til kostpris mindre kompleks og mindre kostbart for selskapene enn å måle eiendelen til virkelig verdi, da det ofte ikke er et aktivt marked for eiendomsrettigheter (IASB, 2016a, s. 46). IASB krever at kostnadene for leieforpliktelsen blir målt til nåverdi av fremtidige leiebetalinger i leieperioden. IASB konkluderte med at denne tilnærmingen vil gi beslutningsnyttig informasjon til brukere av regnskapet (IASB, 2016a, s. 45). Det er i samsvar med tilnærmingen som brukes til å måle andre lignende forpliktelser, og dermed forventes å gi mer sammenlignbar. IASB konkluderte også med at det å bruke ett kostnadsmålingsgrunnlag for leien ville være billigere enn forbedre de gamle tilnærminger (IASB, 2016a, s. 45).

Etter IASBs syn, bør leieperioden gjenspeile et foretaks forventning av tiden den underliggende eiendelen vil bli brukt. I følge IASB gir denne tilnærmingen den mest beslutningsnyttige informasjonen (IASB, 2016a, s. 48). IASB bestemte seg for at leieperioden som ble brukt til å måle en leieavtale, skal omfatte valgfrie perioder (opsjonen) i den grad det er rimelig sikkert at leietaker vil benytte seg av muligheten til å forlenge leieavtalen (IASB, 2016a, s. 48). IASB besluttet at et foretak i de fleste tilfeller ikke skulle vurdere diskonteringsrenten på nytt i løpet av leieperioden. Denne tilnærmingen er generelt i samsvar med tilnærmingen som brukes på finansielle instrumenter som regnskapsførers med effektiv rente (IASB, 2016a, s. 57). Likevel krever IFRS 16 at en leietaker måler leieforpliktelsen ved hjelp av reviderte betalinger og en revidert diskonteringsrente når det er en endring i leieperioden eller en endring i vurderingen av leietakers benyttelse av opsjonen til å kjøpe den underliggende eiendelen. IASB mener at under disse omstendighetene har økonomien i leieavtalen endret seg, og det er hensiktsmessig å revurdere diskonteringsrenten for å være i samsvar med endringen i leieavgiftene som inngår i måling av leieforpliktelsen (IASB, 2016a, s. 57).

3. Metode

I dette kapitlet vil vi først gjøre rede for forskningsdesignet, etterfulgt av casebeskrivelse. Deretter vil vi presentere datainnsamling og metode for analyse. Til slutt i dette kapitlet vil vi evaluere pålitelighet og gyldighet knyttet til prosjektet og forskningsetikk.

Figur 2 Metodeoversikt

3.1 Forskningsdesign

Forskningsdesignet er en plan for hvordan vi kan gå fra ubesvarte forskningsspørsmål til å konkludere i et forskningsprosjekt (Yin, 2018). Det er flere steg på veien, og inkluderer blant annet innsamling og analysing av relevant data (Yin, 2018). Vi har valgt å ta utgangspunkt i en kvalitativ metode for å belyse problemstillingen vår. Hensikten med kvalitative studier er å oppnå dybdekunnskap og helhetlig forståelse av spesifikke kontekster (Grønmo, 2020b). En

kvalitativ metode passer vår studie fordi vi ønsker å få frem oppfatninger og opplevelser av IFRS 16 fra primærbrukerne.

Vi har benyttet et eksplorativt design, da vi ønsker en til dels åpen samtale (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 144). Vi stiller spørsmål om et område innenfor IFRS 16, som ikke er så godt belyst fra tidligere studier. Ved eksplorativt design har vi mulighet til å komme med oppfølgingsspørsmål i den retningen den intervjuede svarer, for å tilegne oss informasjon fra en ny innfallsvinkel (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 144). Det gir fleksibilitet i datainnsamlingen, fordi vi ønsker å kartlegge bruken av IFRS 16 hos ulike brukergrupper (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 144). En naturlig start i et eksplorativt design er å undersøke om det er skrevet noe om temaet tidligere, og om det foreligger data samlet inn av andre (sekundærdata) (Gripsrud et al., 2018, s. 47). Det vil også ofte være aktuelt med visse former for egen datainnsamling (primærdata) (Gripsrud et al., 2018, s. 47).

Vi har benyttet casestudie som forskningsmetode innenfor kvalitativ metode og eksplorativt design. Casestudie er en forskningsmetode som går i dybden på et fenomen (Yin, 2018). I litteraturen skilles det mellom enkelt case og multippel case (Yin, 2018). Vi benyttet en multippel casestudie for å dekke alle primærbrukere av regnskap, definert av IASB. Dette kommer vi tilbake til under delkapittel 3.2 *case* og 3.3.1 *Utvalg*. Evnen til å stille gode spørsmål er en forutsetning for casestudie (Yin, 2018). Casestudier krever derfor mye forberedelser før intervjuer og bearbeidelse i etterkant (Yin, 2018). I tidlig fase var vi i kontakt med flere personer for å få innblikk i problemstillinger ved bruk av dagens standard. Samtalene handlet både om det tekniske ved IFRS 16 og ga oss innblikk i brukerne sine synspunkter. Det ble stilt åpne spørsmål rundt temaene som gjorde at respondentene fikk snakke fritt. Kommunikasjonen i tidlig fase gjorde det lettere å vurdere hvilke intervjuobjekter og hvilke spørsmål som var relevante for studien vår. Det ønskede resultatet var at vi skulle skape en rik dialog via gode spørsmål og oppfølgingsspørsmål (Yin, 2018).

3.2 Case

Som nevnt i litteraturkapittelet ble IFRS 16 utgitt av IASB som et svar på kritikken mot IAS 17. Intensjonen var at den nye standarden skulle dekke behovet til brukerne bedre (Bernhoft et al., 2018). Standarden ble implementert 1.januar 2019 og det har enn så lenge kun vært

gjennomført opp mot to ordinære årsoppgjør etter implementeringen. Det er forsket på lignende problemstillinger tidligere med fokus på forventninger og oppfatninger av implementeringen av standarden. Vi ønsker å finne ut om IFRS 16 oppfyller informasjonsbehovet som IASB hadde som intensjon å dekke. Erfaringer og opplevelsene brukerne sitter igjen med nå, er verdifulle og viktig å ta tak i. For å besvare forskningsspørsmålet har vi valgt å intervju primærbrukere av regnskap. IASB definerer regnskapets primærbrukere som nåværende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer (IASB, 2018, s. 5). Vi tok kontakt med aktuelle brukere på e-post. Det måtte være personer som jobber med IFRS-regnskap, og har kjennskap til leiekontrakter og IFRS 16. Vi har valgt å la intervjuobjektene være anonyme, av hensyn til personvern.

3.3 Datainnsamling

Vi har samlet inn både primærdata og sekundærdata. En styrke ved kvalitativ metode er at man går i dybden for å forstå (Gripsrud et al., 2018 s. 103). Vi startet med innsamling av sekundærdata for å utvikle vår forståelse av IFRS 16 og praksis i bransjen. Innsamling av primærdata ble gjort gjennom kommunikasjon med personer i fagmiljøet i EY og OsloMet, og via digitale semistrukturerte intervjuer med primærbrukere.

3.3.1 Utvalg

Vi vurderer våre intervjuobjekter til å være innenfor IASB sin definisjon av primærbrukere. Vi har intervjuet to aksjeanalytikere, en kredittanalytiker og en långivere i bank. Alle intervjuobjektene jobber med børsnoterte selskap som benytter IFRS 16. Tre brukere jobber for de største bankkonsernene i Norge og en bruker jobber for en uavhengig kapitalforvalter.

Aksjeanalytikerne representerer nåværende og potensielle investorer, nevnt i definisjonen til IASB. Aksjeanalytiker 1 jobber mot kunder i flybransjen og konsumselskaper. Begge bransjer er eksponert for mye leieavtaler og analytikeren er derfor et svært relevant intervjuobjekt for vår studie. Han har jobbet lenge i bransjen, og har også erfaring fra IAS 17. Det samme gjelder for aksjeanalytiker 2. Han jobber med fondsforvaltning og aktiv forvaltning i bransjer som er eksponert for leieavtaler.

På gjeldssiden er långiver og kredittanalytiker representert. Kredittanalytikerne og långiverne er direkte nevnt i definisjonen av primærbrukere. En kredittanalytiker vurderer kredittverdigheten til bedrifter. Intervjuobjektet vårt jobber mot lavrisiko kunder og er derfor et relevant intervjuobjekt for vår studie. Kredittanalytikerens vi har intervjuet analyserer selskaper som enten er i obligasjonsmarkedet eller skal inn i obligasjonsmarkedet. Personen har vært i finansbransjen i flere år. Kredittanalytikerens har ikke jobbet direkte med IAS 17 før, men kjenner godt til praksisen etter den tidligere standarden. Långiver er avdelingsleder for en gruppe analytikere som jobber inn mot retail og manufacturing og finansielle institusjoner. Dette er områder hvor man forholder seg til leieavtaler i stor grad. Som långiver analyserer de selskaper, før de gir ut lån. Långiver har jobbet med dette i mange år, og har erfaring fra bruk av både IAS 17 og IFRS 16.

3.3.2 Semistrukturerte intervjuer

En av de viktigste kildene i en casestudie er intervju (Yin, 2018). Det er vanlig at intervjuer i casestudier vil ligne på guidede samtaler i stedet for strukturerte spørsmål (Yin, 2018). Vi valgte å gjennomføre individuelle semistrukturerte-intervjuer fordi det er individenes personlige erfaringer og meninger som er interessante for oss. Intervjuene ble gjennomført i en-til-en situasjon, der vi tok utgangspunkt i en intervjuguide. En intervjuguide strukturerer intervjuforløpet og inneholder temaene som skal dekkes i samtalen (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 162). Vi lagde et strukturert oppsett over spørsmål vi ønsket å gå gjennom, men hadde også med åpne temaer for at intervjuobjektene skulle ha mulighet til å legge til egne tanker eller opplevelser. Dette gjorde intervjuene semistrukturerte. Første fase i vår intervjuguide inneholdt innledning til samtalen og et generelt spørsmål om hva intervjuobjektet jobbet med og hadde av erfaring. Videre ga vi en oversikt over temaet for undersøkelsen, formål med intervjuene og beskrivelse av hvordan det skal gjennomføres.

I fase to i intervjuguiden kom inngående spørsmål og spontane oppfølgingsspørsmål. Ved individuelle intervjuer kan intervjueren i vesentlig grad styre samtalen, samtidig som respondenten får god tid til å gi utfyllende kommentarer om problemstillingen (Gripsrud et al., 2018, s. 116). Dette var viktig for våre intervjuer. Valget av intervjutype og intervjuguide er basert på ønske om å få et gitt antall utdypende svar som kunne sammenlignes på tvers av de ulike brukergruppene. Samtidig var vi klar over at de åpne spørsmålene vi stilte, mest

sannsynlig ville lede intervjuobjektene i ulike retninger basert på deres arbeid og informasjonsbehov fra IFRS 16. Intervjuguiden er presentert i appendiks i delkapittel 7.

Intervjuene ble gjennomført digitalt og vi tok opptak av samtalene for å lettere transkribere og analysere svarene i etterkant. På grunn av bruk av personopplysninger søkte vi godkjenning fra NSD. Intervjuobjektene samtykket skriftlig til bruk av personopplysninger som navn og yrke, i tillegg til lydopptak. Når man skal samle inn kvalitative data gjennom kommunikasjon, vil man ha et fleksibelt opplegg og en åpen interaksjon (Gripsrud et al., 2018, s. 103). Vi sendte ut intervjuguiden til intervjuobjektene noen dager i forveien, for at de skulle få tid til å reflektere over temaene og spørsmålene før intervjuet ble gjennomført.

3.3.3 Sekundærdata

Sekundærdata kan være fra eksterne kilder som faglitteratur, standardiserte undersøkelser og offentlige kilder (Gripsrud et al., 2018, s. 98). Vi har brukt undersøkelser utført av Norske Finansanalytiker Forening, Finanstilsynet og EY. Disse ble redegjort for i delkapittel 2.7. Formålet med undersøkelsene var blant annet å kartlegge utvalgte deler av børsnoterte foretaks regnskapspraksis i Norge og å forbedre kvaliteten av selskapenes finansielle informasjon. Annen sekundærdata vi har brukt er en masteroppgave fra 2019 om IFRS 16, men med fokus på implementeringsfasen.

3.4 Analyse

Videre vil vi presentere hvordan databehandlingen er gjennomført og hvilken metode vi har brukt for dataanalyse. Analysen vår ble gjort ut fra en deduktiv tilnærming der vi ønsker å bruke eksisterende teori til å forme den kvalitative forskningsprosessen (Saunders et al., 2016). Vi har benyttet oss av eksisterende teori for å formulere forskningsspørsmål, og har også brukt teorien som et middel for å organisere og styre dataanalysen vår (Yin, 2018). Etter alle intervjuene var gjennomført reflekterte vi over funn, før vi til slutt gjennomførte en tematisk analyse.

3.4.1 Databehandling

Vi gjennomførte tre av fire intervjuer digitalt over Teams. Vi satt fysisk i samme rom og intervjuet over en skjerm. Fordi det var digitale intervjuer, kunne vi observere kroppsspråk i sammenheng med uttalelser. Måten intervjuobjektet svarer på og konteksten til intervjuet kan

også være avgjørende for analysen vår (Saunders et al., 2016). Etter hvert intervju transkriberte vi lydfilen i Microsoft Word. Transkribering er å klargjøre intervjumaterialet for analyse. Det medfører vanligvis transkribering fra tale til skriftlig tekst (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 137). Dette er en god måte å bli kjent med dataene på. Vi måtte ta utgangspunkt i språklig stil for transkripsjonen og vurdere hva som utgjør en gyldig overføring fra muntlig til skriftlig form (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 278). Det er viktig å huske på at intervjuene skal være lesbare, samtidig er det viktig å beskytte intervjupersonenes konfidensialitet (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 303). Det skriftlige intervjuet ble gjennomført på mail, ut fra respondentens ønske. Fordypning i dataene ble gjort ved å lese over transkripsjonene og det skriftlige intervjuet gjentatte ganger.

3.4.2 Metode for dataanalyse

Vi har brukt tematisk analyse som utgangspunkt for analyse av intervjuene. Braun og Clark (2006) presenterer en seks steps modell for tematisk analyse. Den brukes til å identifisere, analysere og rapportere mønster i dataene som er samlet inn. Videre sier Braun og Clark (2006) at analysen ikke er en lineær prosess som flytter seg fra en fase til neste, men at det er en mer rekursiv prosess. Vi bevegde oss konstant mellom datasettene (de transkriberte intervjuene), de kodede datautdragene (tematiserte intervjuene) og analysen. De seks følgende fasene bygger på modellen Braun og Clarke (2006) presenterer i sin artikkel.

Fase 1: Bli kjent med dataene

I løpet av første fase skulle vi bli kjent med dataene våre og få innledende tanker og ideer om temaene. Dette var for å forberede oss best mulig på koding og konkretisering av tema i de neste fasene (Braun & Clarke, 2006, s. 87). Prosessen for dette er beskrevet over i delkapittel 3.4.1 *Databehandling*.

Fase 2: Generere innledende koder

I fase to produserte vi koder. Koder er trekk ved dataene som er interessante for analysen og organiseres i ulike grupper (Braun & Clarke, 2006, s. 88). Vi har i denne oppgaven kodet hele vårt datasett, som kom fra fire semi-strukturerte intervjuer. Vi utførte kodingen manuelt og jobbet systematisk gjennom datasettene. Vi markerte ulike temaer og mønstre i fargekoder, for

å sikre at all tekst er inkludert. Vi utviklet til slutt 11 mønstre som vi tok med oss for videre arbeid.

Fase 3: Søke etter temaer

I denne fasen utvikler kodene seg til konkrete temaer, der den fortolkende analysen av dataene forekommer. Vi analyserte kodene fra forrige fase og vurderte hvilke koder som sammen kunne danne et tema. Braun og Clarke (2006) beskriver et tema som noe som fanger opp noe viktig om dataene i forhold til forskningsspørsmålet, og representerer en mening innenfor datasettet. Vi begynte med å skrive ned hva de 11 ulike kodene inneholdt av informasjon og lette etter sammenhenger som kunne samle dem ned i temaer. Vi fordelte kodene i hovedtemaer og undertemaer, og fikk en viss følelse av betydningen til de individuelle temaene i analysen.

Fase 4: Gjennomgang av temaer

Fra artikkelen til Braun og Clarke (2006) fremgår det at temaene skal være meningsfulle og at det skal være klare og identifiserbare skiller mellom dem. De beskriver også at man gjør en gjennomgang av temaer på to ulike nivåer. På nivå én leser man alle de samlede utdragene fra hvert tema og danner et sammenhengende mønster. Vi analyserte hovedtemaene og knyttet dem opp mot funn fra tidligere forskning, samt sjekket at vi hadde nok påstander for å kunne gå videre med analysen. På det neste nivået vurderer man gyldigheten til individuelle temaer, for å se om temaene gjenspeiler den teoretiske og analytiske tilnærmingen.

Fase 5: Definere og navngi temaer

I denne fasen defineres temaene og de videreutvikler for å bli presentert i analysen. Braun og Clarke (2006) poengterer at det er viktig å ikke prøve å få ett tema til å inneholde for mye, slik at det blir for mangfoldig og komplekst. Vi gikk over temaene flere ganger for å unngå overlapping mellom temaene. Det presiseres også at en ikke bare skal omskrive dataene, men at en må identifisere hva som er interessant med dem og hvorfor. For hvert enkelt tema startet vi med å skrive en detaljert analyse, for å forstå hva essensen i svarene til respondentene var. Vi har identifisert to hovedtemaer; informasjon og sammenlignbarhet. Undertemaene er presentert i figur 4. Vi har utformet navnene på temaene til å være kortfattet for at leseren umiddelbart skal få en tanke om hva som kommer videre.

Fase 6: Produsere analysen

Braun og Clarke (2006) forklarer at hovedformålet med en tematisk analyse er å fortelle den kompliserte historien om dataene på en måte som overbeviser leseren om verdien av gyldigheten i analysen. Artikkelen understreker også at det er viktig at analysen gir en kortfattet, sammenhengende, logisk og interessant redegjørelse av dataene. Vår analyse og drøfting av funn vil presenteres i kapittel 4.

3.5 Evaluering

I denne delen skal vi se på forskningsmetodens kvalitet. Vi vil diskutere utfordringer vi sto overfor da vi skulle belyse forskningsspørsmålene og utføre undersøkelsen. Vi vil også presentere hvordan vi har forholdt oss til studiens gyldighet underveis og reflektere over sterke og svake sider ved studien.

3.5.1 Pålitelighet

Pålitelighet handler om at forskningen er gjort på en måte som kan gjentas og gi samme resultater (Yin, 2018). Målet er å minimere feil og skjevheter (Yin, 2018). Alle intervjuobjektene har bekreftet at de har kjennskap til IFRS 16 og jobber med informasjon og regnskapstall presentert fra standarden. Respondentene er enkeltpersoner, og spørsmålene er rettet mot deres erfaringer. Når det kommer til funn fra semistrukturerte intervjuer, er disse ikke nødvendigvis ment å være repeterbare, siden de gjenspeiler virkeligheten på det tidspunktet de ble samlet inn (Saunders et al., 2016). Dette stemmer overens med vårt tilfelle. Opplevelsen til respondentene kan endres, da IFRS 16 ble implementert for kun to år siden og erfaringene med standarden fortsatt er ganske begrenset. Til tross for at forskningen mest sannsynlig ikke vil kunne gjentas og gi samme resultater ved en senere anledning, er prinsippet om pålitelighet etterstrebet for å minimere feil og skjevheter ved studien.

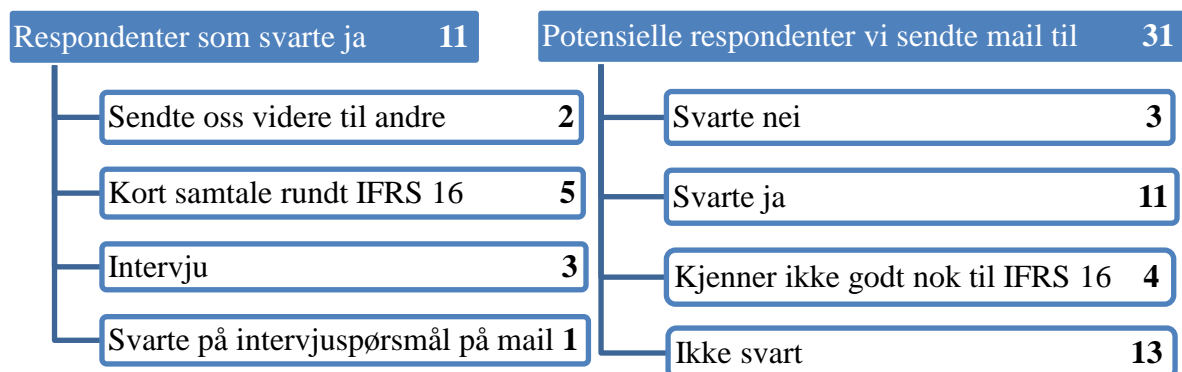
3.5.2 Gyldighet

Gyldighet handler om hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det den skal undersøke (Kvale & Brinkmann, 2017, s. 276). Videre referer gyldigheten til om måleenhetene er passende, nøyaktigheten av analysen og generaliserbarheten av funnene (Saunders et al., 2016). Det skilles mellom ekstern og intern gyldighet (Saunders et al., 2016). Ekstern gyldighet omhandler i hvilken grad funnene kan generaliseres til andre situasjoner eller andre grupper (Saunders et

al., 2016). Utvalget vårt består av fire personer, fordelt på tre brukergrupper. Fire personer kan kategoriseres som et lavt antall case. Det lave antallet av respondenter resulterer i at svarene fra intervjuobjektene ikke kan generaliseres (Gripsrud et al., 2018). Det kan være utfordrende å ikke legge for stor vekt på respondentens utsagn og neglisjere at utsagnene ikke nødvendigvis representerer hele målgruppen. Forskningsmetoden gir rom for åpen dialog, som kan gjøre svarene til respondentene uklare eller flytende. Semistrukturerte intervjuer åpner for intervjuobjektens egne observasjoner og erfaringer utover spørsmålene, som ikke nødvendigvis er relevant for oppgaven.

Den største utfordringen vi sto overfor ved innsamling av data, var å finne representative brukere som kunne nok om IFRS 16 og som i sin arbeidshverdag bruker tallstørrelser og noteinformasjon standarden gir. Det viktigste kravet var kjennskap til IFRS 16. Vi måtte i første omgang ta kontakt med potensielle intervjuobjekter og få bekreftet at de hadde kjennskap til IFRS 16 og var villige til å delta i vår studie. Rekruttering av respondenter var et tidkrevende arbeid. Intervjuobjektene vi var interessert i jobber i utgangspunktet med regnskap som helhet, og ikke spesifikt rettet mot en standard.

Vi sendte ut 31 forespørsler om å delta i studiet. 13 personer svarte ikke, 3 personer svarte at de ikke hadde mulighet til å delta og 4 personer svarte at de ikke kjente godt nok til standarden. Resterende personer har bidratt på en eller annen måte. Til tross for et lavt antall case, har vi imidlertid et utvalg som består av kvalifiserte brukere med god kjennskap til IFRS 16 og som representerer alle primærbrukerne nevnt i definisjonen til IASB. De bekrefter at de bruker standarden mye, og har god kjennskap til den.

Figur 3 Respons på forespørsel om å delta i studie

Intern gyldighet handler om i hvilken grad forskeren må kontrollere alle variabler som kan påvirke resultatet (Saunders et al., 2016, s. 203). Det er mange ting som kan true den interne gyldigheten (Saunders et al., 2016, s. 203). Høy intern gyldighet forutsetter at man har god kontroll over mulige *bias*. Bias i en undersøkelse betyr at undersøkelsesresultatene blir påvirket av systematiske skjevheter eller feil i opplegget eller gjennomføringen av undersøkelsen (Grønmo, 2020a). I vårt tilfelle var det viktig å opprettholde en åpen og nøytral innstilling til standarden om leieavtaler. IASB sitt formål med standarden og effektanalyse i forkant av implementeringen satt IFRS 16 i et svært positivt lys. Alle forskere er utsatt for problemet med forutinntatte oppfatninger, fordi en må forstå problemstillingene på forhånd (Yin, 2018). For å ikke bruke casestudiet til å underbygge en forutinntatt oppfatning, var det viktig for oss å gjennomføre samtaler med fagpersoner og potensielle intervjuobjekter i forkant av intervjuprosessen.

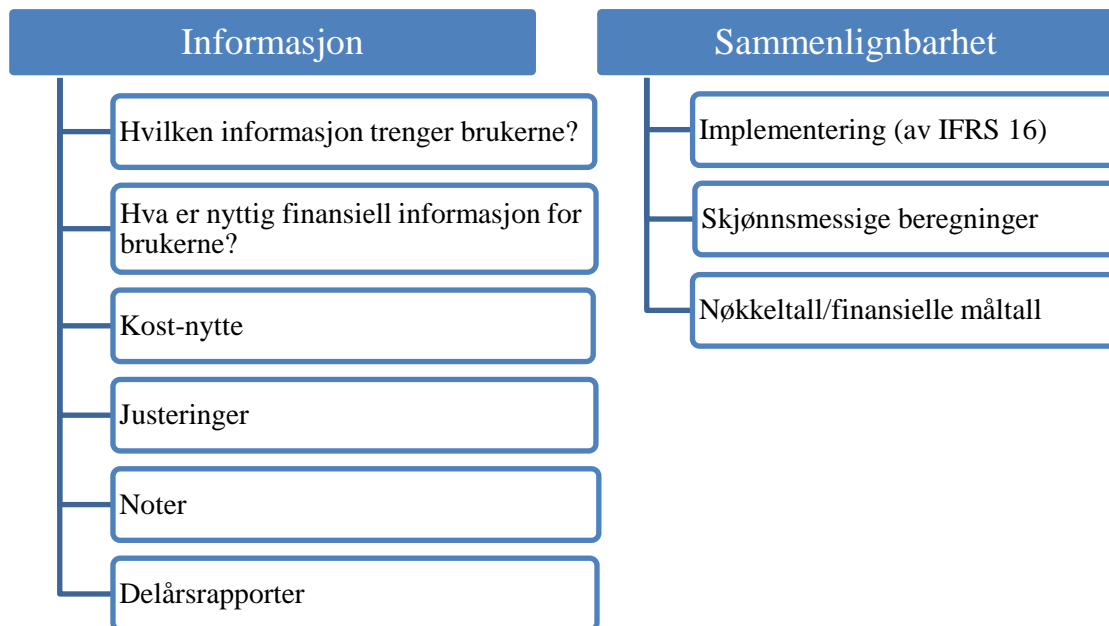
3.6 Forskningsetikk

Forskningsetikk handler om å utføre etisk god og ansvarlig forskning (De nasjonale forskningsetiske komiteene (FEK), 2019). Dette omfatter langt mer enn personvern, og inkluderer blant annet god vitenskapelig praksis, samfunnsansvar og formidlingspraksis, i tillegg til beskyttelse av enkeltpersoner og grupper (FEK, 2019). Vi sendte ut informasjonsskriv til alle intervjuobjekter hvor vi opplyste om formålet med prosjektet, hvem som er ansvarlig, hva deltakelse i prosjektet innebærer, behandling av personvern og intervjuobjektets rettigheter. Personen måtte skriftlig samtykke til behandling av personopplysninger og til å delta i forskning. Det ble også opplyst om at intervjuobjektet når som helst kan trekke samtykke tilbake. Se informasjonsskriv og samtykkeerklæring i appendiks 7. Etter hvert intervju spurte vi om intervjuobjektet ønsket å være anonym og informerte hvordan dataene ville bli behandlet i etterkant.

Vi sendte meldeskjema til Norsk senter for forskningsdata (NSD) før vi startet med datainnsamling. De vurderte behandlingen av personopplysninger til å være i samsvar med personvernlovgivningen så lenge den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet. Svarbrev fra NSD er vedlagt i appendiks 7. Vi har også fulgt OsloMet sine publiserte retningslinjer for behandling av personopplysninger i masteroppgaven. Alle personopplysninger slettes ved prosjektavslutning.

4. Presentasjon av funn og diskusjon

I denne delen av oppgaven vil vi presentere våre funn og samtidig diskutere de opp mot forskningsspørsmålet. Overordnet ønsker vi å finne ut hvordan primærbrukerne opplever IFRS 16, og om standarden tilfredsstillende deres informasjonsbehov. Resultatene fremstilles med utgangspunkt i at studien benytter kvalitativ metode og at vi har fulgt de seks fasene i analyseringsprosessen til tematisk analyse. Resultatene fra intervjuprosessen er inndelt i to overordnede temaer, som var de som i størst grad opptok brukerne. Disse er *informasjon* og *sammenlignbarhet*. Vi har identifisert flere undertemaer som utdyper og forklarer ulike sider ved de overordnede temaene. Hensikten med tematiseringen er å gi en oversikt over funnene som besvarer forskningsspørsmålet.

Figur 4 Tematisk analyse, hovedtema og undertema

Kontekstuell om intervjuobjektene er presentert i delkapittel 3.3.1 *Utvalg*. Sitatene er anonymisert, og presenteres ved benevnninger som indikerer hvilket yrke intervjuobjektet har. Eksempelvis vil vi etter et sitat skrive «Aksjeanalytiker 1».

4.1 Informasjon

I dette delkapitlet vil vi presentere fem undertemaer av *informasjon*. Temaene vises i figur 4 over.

4.1.1 Hvilken informasjon trenger brukerne?

Vi har fokus på regnskapsbrukerne og informasjonen de har tilgjengelig. Studien tilsier at alle brukerne er svært opptatt av informasjonen som IFRS 16 gir. Basert på funn tolker vi at brukerne som fornøyde ut fra sin situasjon. Når vi ser nærmere på detaljene og kommentarene deres er det likevel flere temaer å ta tak i. Dette vil vi presentere gjennom det neste kapittelet.

Den største utfordringen for brukerne er at de er helt avhengig av at regnskapsprodusentene har gjort det de skal. Dette har vi i utgangspunktet satt som en forutsetning for oppgaven. Regnskapsprodusentene er etter IFRS 16 pålagt å vurdere om den generelle kvaliteten og informasjonsverdien av opplysningene om leieavtalen, er tilstrekkelig til å oppfylle det oppgitte formålet for standarden. Formålet er som nevnt i teorikapittelet, å gi brukere av finansregnskaper et grunnlag for å vurdere leieavtalenes virkning på et foretaks finansielle stilling, finansielle inntjening og kontantstrømmer (IFRS 16.1). Regnskapet fungerer som en informasjonskanal mellom regnskapsprodusenter og brukere. Regnskapsfører opererer i første ledd, og avgjør hvilken informasjon som blir tilgjengelig. Deretter gjennomgår revisor regnskapet og bekrefter det, før det til slutt blir publisert offentlig. Brukerne i studien er eksterne, og har i utgangspunktet ikke annen tilgjengelig informasjon om selskapet enn det som er offentlig publisert i henhold til IFRS-standardene.

Vi starter med å presentere hvilken informasjon brukerne i studien er opptatt av og trenger relatert til IFRS 16. Aksjeanalytikerne sitt fokus er underliggende inntjening og kontantstrøm. De er ikke direkte opptatt av reglene i regnskapet, men bruker det som er tilgjengelig av informasjon. Aksjeanalytiker 1 understreker at de ikke er så opptatt av om man definerer leien som en finansiell kostnad eller avskrivning. Han opplever at regnskap er en viktig informasjonskilde når de vurderer selskaper. Långiveren har i likhet med aksjeanalytikerne stort fokus på kontantstrøm hos kundene sine. De analyserer selskaper, for å velge de rette selskapene å gi lån til. De gjør en tradisjonell analyse av selskapet som ligner på egenkapital analyse. Kontantstrømmen er direkte påvirket av IFRS 16, og gjør at bankene må ha fokus på tall som både inkluderer og ekskluderer IFRS 16. Kredittanalytikeren er spesielt opptatt av hvor mye gjeld kundene deres har. De gjennomfører analyser av selskaper, hvor de blant annet ser på strategiske og finansielle risikoer. De følger opp selskapene og kommer med innspill til både investorer som investerer i obligasjonene og selskapet selv.

Gjeld og nettogjeld er et overordnet tema som går igjen og er svært viktig for alle tre brukergrupper. Både gjeld og nettogjeld, med og uten forpliktelsene relatert til IFRS 16. Standarden krever at alle leieforpliktelsene gjøres synlige i balansen, og på grunn av dette blir selskapenes reelle gjeldsgrad reflektert i regnskapene. Dette utgjør en vesentlig endring for selskaper som presenterte leieavtaler etter IAS 17 til og med 2018. I praksisundersøkelse for 2019 estimerte EY hvor mye totalkapitalen samlet sett ville øke for selskaper i utvalget (EY, 2019b, s. 6). Det er store variasjoner her, og økningen i totalkapital varierer fra 0% og 59% mellom selskapene (EY, 2019b, s. 6). Tidligere da de operasjonelle leieavtalene ikke ble balanseført, var det ingen informasjon om forpliktelsen i balansen. All informasjon om leieavtalen kom fra notene.

Nøkkeltall og alternative resultatmål er også temaer brukerne er svært opptatt av. Informasjonsverdien deres er endret etter implementeringen av IFRS 16. IFRS 16 har særlig stor innvirkning på EBIT, EBITDA, netto rentebærende gjeld (NIBD) og egenkapitalandel (EY, 2019b, s.13). EY påpeker at samtlige foretak bruker APM-er i årsregnskapene sine, og at det i liten grad er blitt gjort endringer i hvilke APM-er som er blitt brukt etter implementeringen av IFRS 16. Vi har fått tilsvarende respons.

“Informasjonen har alltid vært der, forskjellen nå er rapporterte tall. Det er vanlig i finansmarkedet å se på EV i forhold til EBIT. EBIT er annerledes enn før. Først tar du ut alle kostnadene på leie, før EBITDA. Så tar du inn noen av kostnadene på avskrivning. EBIT er høyere enn før. Den naturlige EV å sammenlikne dagens rapporterte EBIT med, er en EV som inkluderer nettogjelden, inkl. leieforpliktelsen. I dag rapporterer de tall som er påvirket av IFRS 16. Du blir tvunget mye mer inn i det. Blir tvunget til å bruke det. Informasjonen har alltid vært der.” - Aksjeanalytiker 1

De rapporterte tallene i regnskapet påvirker APM-er, og påvirker relevansen de har for brukeren. Långiveren har spesielt fokus på gjeldsbetjeningsevnen til kunden. NIBD/EBITDA inngår gjerne i låneavtaler. Långiver mener at IFRS 16 gjør at EBITDA blir mindre relevant, men det er mer fokus på fri kontantstrøm og hvor mye selskapene faktisk har tilgjengelig.

“Det er jo gjeldsbetjeningsevnen vi fokuserer på. Det er klart at, da blir det jo varianter av NIBD/EBITDA, som typisk inngår i låneavtalene. Det blir jo mer fokus på cashflow nå, fri kontantstrøm firm, altså fokus på hvor mye er det de faktisk har tilgjengelig, rene cashflow.” - Långiver

For kredittanalytiker og aksjeanalytiker er netto gjeld et viktig nøkkeltall, da bedriftens gjeldsgrad er viktig for deres analyser av selskapet.

“Vi kikker mye på netto gjeld over EBITDA. Vi bruker også FFO (free funds from operations) som kan beregnes på to måter. Jeg bruker ofte operasjonell kontantstrøm og trekker fra arbeidskapitalen for å få FFO, og så kikker jeg på FFO over nettogjeld. Dette er de to multiplene vi kikker mest på. Vi har også andre som f.eks. Operasjonell kontantstrøm minus capex over nettogjeld, men det er primært netto gjeld over EBITDA og FFO over netto gjeld.” - Kredittanalytiker

“Det har en effekt på EBIT og EBITDA og en liten effekt på Net Income, men det påvirker ikke cash flow og heller ikke verdien av selskapet.” - Aksjeanalytiker 1

Långiver forklarer at IFRS 16 bidrar til at EBITDA blir mindre relevant og en dårligere “proxy” på kontantstrøm. Endringene gjør at långiverne ser mer på Cash Convention Rate. Andre nøkkeltall som långiveren bruker i sine analyser er Equity Ratio, Return on Equity og Invested Capital.

4.1.2 Hva er nyttig finansiell informasjon for brukerne?

Relevans og troverdig er de to grunnleggende kvalitetskravene IASB mener er nødvendig for å oppfylle det overordnede kravet til *nyttig* finansiell informasjon (IASB, 2018, s. 6). Vi vil nå ta for oss de to grunnleggende kvalitetskravene, og se de opp mot svarene brukerne gir om IFRS 16.

Respondentene gir sterkt uttrykk for at de stoler på regnskapene de har tilgjengelig. Brukerne går ut fra at selskapene har ført etter gjeldende lover og regler, slik at regnskapet totalt sett gir

et korrekt bilde av selskapet. Det er begrenset hvilke skjønnsmessige beregninger de undersøker og etterprøver på det overordnede nivået.

“Det er ikke noe jeg ser mye på, her antar jeg at selskapet har gjort det som de skal, etter gjeldende regler.” - Kredittanalytiker

“I stor grad gjør vi det, vi stoler på regnskapet. Det kan være enkelte situasjoner der du går inn om du har mistanke om det gjøres på feil måte, men det er ofte ikke knyttet til leie, men på andre ting som varelagersituasjoner, knyttet til når man bokfører inntekter i forhold til salg eller man ser på kundefordringer. Der er det ofte at vi går inn å gjør egne vurderinger, men foreløpig har jeg ikke gjort det knyttet til leie, og tror heller ikke at det er noe som gjøres.” - Aksjeanalytiker 1

Aksjeanalytiker 2 understreker i likhet med de andre analytikerne at han sjelden går inn på vurderinger og valg som selskapene har brukt i sine beregninger. Han presiserer likevel at det er nyttig å få kjennskap til noen bakenforliggende detaljer. Långiver presiserer også at de stoler på informasjonen gitt av regnskapsprodusentene, men bankenes privilegium er at de kan forespørre om mer informasjon. Informasjonsbehovet deres er altså ikke begrenset til hva IFRS-standardene gir. Det setter långiver i en annen posisjon enn de resterende brukerne.

Både årsregnskap og delårsregnskap revideres av revisor. Revisor har en lovfestet rolle som allmennhetens tillitsperson (revisorloven, 2020, § 9-1). Kontrollen de gjør før regnskapet offentliggjøres, bidrar nok sterkt til troverdigheten av reviderte regnskap. Respondentene forutsetter altså i stor grad at det grunnleggende kvalitetskravet troverdighet er ivaretatt i de IFRS-regnskapene de leser. Dette er positivt for det det overordnede kravet til nyttig finansiell informasjon. Med et kritisk blikk kan det oppfattes lite betryggende at brukerne ikke gjør noe bakgrunnsjekk for tallene, spesielt knyttet til ulike beregninger selskapet selv har innvirkning på. Skjønnsmessige vurderinger i standarden vil vi komme tilbake til i delkapittel 4.2.2.

Noe som er *relevant*, kan beskrives som vesentlig og av betydning for en sak (“Relevant”, 2019). Alle brukerne ble spurt om de opplevde informasjonen gitt i forbindelse med IFRS 16 som mer relevant enn tidligere. Kredittanalytikeren er enig i påstanden. Långiveren sier både ja

og nei. Han opplever at informasjonen er relevant, og er svært positiv til at IFRS 16 har satt fokus på leieavtaler. Likevel mener han fortsatt at det er en vei å gå for at standarden skal bli mer relevant og nyttig. Aksjeanalytiker 1 er ikke enig i påstanden om at det er *mer* relevant.

“Regnskap, informasjon derfra er jo super relevant uansett. Det er der du finner hele den økonomiske situasjonen. Det er ikke mer relevant, men det gir mer informasjon. Jeg synes teorien bak IFRS 16 er vel og bra, fokus på virkelig verdi, sidestille leie og eie og alt det der. Så det er ikke mer relevant, men mer informasjon og enda mer komplisert.”

- Aksjeanalytiker 1

IFRS 16 har krevd et større fokus på leieavtaler først og fremst fra regnskapsprodusentene sin side. Mye av kritikken mot tidligere standard var knyttet til at leieavtaler med tilnærmet lik risiko og økonomisk substans ble behandlet ulikt regnskapsmessig (Vigdel, 2016a, s. 24). Nå behandles alle leieavtaler likt, med noen praktiske unntak. Å leie en eiendel og å eie en eiendel likestilles i regnskapet. Det vil gjøre eiendeler mer sammenlignbare. IASB er klar over at dette er en sammenligning som investorer og analytikere er interessert i (Vigdel, 2016a, s. 28).

“Fra en långivers ståsted, hvis du ikke har mulighet for å komme deg ut av forpliktelsen, om det ikke er mulighet for fremleie. Så begynner de å nærme seg en forpliktelse som er like hard som en gjeldsforpliktelse. Vi stiller likevel ikke et likhetstegn mellom leaseforpliktelsen og den tradisjonelle bankgjeld forpliktelsen.” - Långiver

“(…) til en viss grad så er leieforpliktelser litt mer fleksible enn bankgjeld. Leieforpliktelse kan du i stor grad selge i markedet, eller gi til en annen aktør. Det er litt annerledes med bankgjeld. Det er ikke et svar med to streker. Det som er fordelene, er at man ser på to ting. Får flere perspektiver.” - Aksjeanalytiker 1

At leieforpliktelse og bankgjeld ikke behandles likt skyldes blant annet ulik risikoeksponering. Dette er også et tema som brukerne er svært opptatt av. Som finansieringsform kan leie redusere risikoen for selskapet, sammenlignet med å eie, men det kommer an på leiekontrakten og eiendelen. Å leie fremfor å eie kan gi leietaker fleksibilitet og dempe risikoen i de tilfeller hvor utstyr av ulike årsaker skulle tape seg mer i verdi enn forventet. Samtidig kan en leieavtale

binde leietaker for en lang tidsperiode, for eksempel ved en skreddersydd eiendel. Standarden krever at leietaker gir nok informasjon til brukerne av regnskapet. For å nå opplysningsformålet må leietaker fastslå om ytterligere informasjon om leiteaktiviteter er nødvendig. Denne informasjon er viktig for at brukerne etablerer et riktig risikobilde.

“Fra et restrukturerings ståsted, (...) det å skulle betjene en stor mengde leieforpliktelser er høy risiko hvis du ikke kan komme deg ut av det.” - Långiver

Långiver understreker at det kan være stor risiko involvert i langsiktige bindende leieavtaler. Alle brukerne fra studien bekrefter behovet for informasjon om avtalene, slik at de kan vurdere risikoen involvert og ta hensyn til dette.

“Jeg synes at standarden har økt fokus og bevisstheten rundt forpliktelsen og hvilken risiko det ligger i det. Så jeg er positiv til det. Nå er ikke Norwegian en kunde i min gruppe, men vi visste jo at de hadde store off balance sheet forpliktelser og en visste jo hvor stor den var, men for sammenlignbarhet og en del sånne ting, så føler en at det har økt bevisstheten.” - Långiver

Bevisstheten handler om bevisstgjøring. Om å bli oppmerksom på omfanget av leieavtaler, nødvendigheten og fordelene av nok opplysninger om disse. Långiver understreker hvor positivt synliggjøring av leieforpliktelsene er. Tidligere ble det antatt at omtrent 85% av alle leieavtaler ikke var balanseførte (DIB, u.å). Selv om brukerne som oftest var klar over forholdene ut fra informasjon i notene, er det likevel en stor forskjell fra å se det svart på hvitt i balansen. Aksjeanalytiker 1 er også enig i at synliggjøring av forpliktelsene øker bevisstgjøringen.

“Jeg bruker IFRS 16 hele tiden, men bruker det litt sammen med andre ting. Før fokuserte man ikke så særlig på at det var store forpliktelser, da så man stort sett bare på bankgjeld, det som er bra nå er at en får et totalt innblikk i hva som faktisk er totale forpliktelser. Så der bruker jeg IFRS 16 mye, for å se på det. Det gir kanskje også et bedre bilde av faktisk avkastning på kapitalen.” - Aksjeanalytiker 1

Analytikeren mener at IFRS 16 gir et *bedre bilde* av avkastning på kapitalen. Uttrykket understreker et viktig poeng. De økonomiske realitetene har faktisk ikke endret seg. Det samme gjelder for risikoen relatert til eiendelene. Det er kun *fremstillingen, bildet* som er endret. Totalkapitalen i balansen har økt betraktelig, men det påvirker ikke selskapets økonomiske stilling eller forpliktelser. Leieforpliktelsene har hele tiden vært der, men de har ikke vært synlige. Det har vært et skifte fra resultatorientering, med vekt på underliggende transaksjoner, til balanseorientering og refleksjon av eiendeler og gjeld (Vigdel, 2016b).

IFRS 16 viser alle leieavtaler i balansen, med noen få unntak. Alle brukergruppene bekrefter at mye informasjon har vært tilgjengelig tidligere, men at de har hatt et mer ubevisst forhold til det. Dette styrker oppfatningen om at det grunnleggende kvalitetskravet relevans er ivaretatt i de IFRS-regnskapene de leser. Det styrker også kritikken mot IAS 17. Både IAS 17 og IFRS 16 bygger på de samme kvalitetskravene, men bevisstgjøringen er først skjedd etter implementeringen av IFRS 16. Presentasjon i finansregnskapet etter IFRS 16 gir i seg selv mer informasjon enn tidligere, spesielt i bransjer som hadde mange operasjonelle leieavtaler. Brukernes behov for informasjon om de ulike leieavtalene måtte dekkes gjennom krav til noteinformasjon. Synliggjøring av gjeld er et eksempel kredittanalytikeren drar frem som svært positivt og relevant.

“Det jeg er opptatt av når jeg analyserer et selskap er hvor mye gjeld selskapet har. Tidligere regnet man ikke nødvendigvis inn leie som en del av gjelden, men det var noe vi justerte for. Tidligere var det viktig at vi fikk detaljert informasjon om leieavtaler, men dette er noe som har blitt bedre nå.” - Kredittanalytiker

4.1.3 Kost-nytte

Kost-nytte vurderingen er et ekstra kvalitetskrav i det konseptuelle rammeverket, for å gi brukerne bedre beslutningsnytte. Ideelt så vil all informasjon fra selskapet være å foretrekke for brukerne. Nyttan av informasjonen skal ha større verdi enn kostnadene for å fremskaffe informasjonen, i praksis gjør man denne vurderingen fortløpende (Kvifte, 2006, s. 49). Det vil i noen tilfeller være i tråd med det konseptuelle rammeverket å utelate relevant informasjon dersom kostnadene forbundet med fremskaffelsen overstiger nytten (Kvifte, 2006, s. 49). Selskapet kan delvis måle kostnadene de bruker på å få frem informasjon, men det vil være

problematisk å måle nytten brukerne får (Kvifte, 2006, s. 49). Dette er grunnen til at IASB sier at standardsetterne alltid skal vurderer kost og nytte når kravene i en ny standard settes (2018, s.10). IASB har kommet frem til at de fleste avgjørelser rundt kost-nytte-vurderingen ikke bør gjøres av regnskapsprodusentene, selv om det i enkelte tilfeller er nødvendig.

Vurderingen av kost-nytte ble også gjort av IASB under utarbeidelsen av IFRS 16. Det ble konkludert med at nytten var større enn kostnadene, både med tanke på implementering og videre bruk. Om brukerne mener informasjonen som blir gitt rettferdiggjør kostnadene, kan diskuteres. En aksjeanalytiker kan være fornøyd med informasjonen og ser på informasjonen som brukervennlig. Det er dermed ikke gitt at en investor uten lik spesialisering ser samme nytte, sammenlignet med ressursene han må bruke for å forstå og forbedre informasjonen. Her er det avgjørende å trekke inn viktigheten av kunnskapsnivået til brukerne. Hvis forståelsen av hva regnskapet representerer ikke er til stede, vil kostnaden ofte være større enn nytten.

I det konseptuelle rammeverket, som ble omtalt i delkapittel 2.1, la vi frem at *forståelighet* er et av de forsterkede kvalitetskravene. Flere potensielle brukere svarte at de ikke hadde nok kunnskap om eller kjennskap til IFRS 16. Vi sendte forespørsel til personer som etter definisjonen til IASB er primærbrukere av regnskapet og vi forventet at disse personene hadde god kjennskap til temaet. En av grunnene til at ikke alle brukerne føler de har nok kunnskap, kan være at det er ulikt kunnskapsnivå innad i brukergruppene. Standarden er ny og brukergruppen har foreløpig lite erfaring med den. Det gjør at ikke alle brukerne klarer å benytte regnskapsinformasjonen som er gitt. Kunnskapsnivået om standarden og viljen til å sette seg inn i den, vil være avgjørende for hvordan brukerne klarer å hente ut informasjon.

Det er presisert av IASB at det forventes at brukerne har et visst kunnskapsnivå for å lese regnskapet. Våre erfaringer fra rekruttering av intervjuobjekter viser at det ikke alltid er tilfelle. IASB har muligens undervurdert kompleksiteten i standarden. Det at brukere ikke har nok kunnskap kan indikere at kravet om forståelighet ikke nødvendigvis blir oppfylt. Standarden krever både dybdekunnskap og riktige vurderinger.

4.1.4 Justeringer

Som nevnt i teorikapittelet uttalte IASB i sin Effects Analysis i 2016 at de forventet at det ville bli bedre økonomisk beslutningstaking for brukerne som følge av forbedret finansiell rapportering. IFRS 16 var forventet å redusere behovet til brukerne for å foreta justeringer av beløp som er rapportert i en leietakers balanse og resultatregnskap. Med *justeringer* mener IASB å legge til eller ta vekk tallstørrelser i balansen og resultatregnskapet. Hvilke tallstørrelser som justeres kommer an på hva brukeren er opptatt av og har behov for i sine analyser. Ny standard skulle gi et rikere sett med informasjon enn det som var tilgjengelig under IAS 17, og kreve mindre bearbeidelse i bruk (IASB, 2016b, s. 5).

Intervjuobjektene bekrefter at justering av leiekostnader ikke har vært like vanlig for aksjeanalytikere og långivere, som blant kredittanalytikere. Som kredittanalytiker er fokuset hovedsakelig på selskapenes forpliktelser og reelle gjeldsgrad. Kredittanalytikeren er glad for å slippe å justere tallene i balansen, slik som var praksis etter IAS 17.

“Det har vært fint å få leasing inn i balansen, så vi slipper å justere for det.”

- Kredittanalytiker

I dette tilfellet mener kredittanalytikeren å legge til de operasjonelle leieavtalene og de relaterte forpliktelsene i balansen, for å lettere kunne se den reelle gjeldsgraden til selskapet. For dem var det svært viktig å få nok informasjon om leieavtaler og betalinger, for å ta hensyn til dette som en del av gjelden. Uttalelsen stemmer overens med forventningene til IASB om mindre behov for justeringer nå etter IFRS 16. Ved beregning av nøkkel- og forholdstall har altså noen brukergrupper justert sine analyser for operasjonelle leiekostnader, mens andre brukergrupper i mindre grad har gjort slike justeringer. På den måten synes IFRS 16 i utgangspunktet å gjøre anvendte tall blant brukergruppene mer sammenlignbare og like.

I intervju med både aksjeanalytiker 1 og långiver fremkommer det derimot at de bruker mer tid på å justere tall etter implementeringen av IFRS 16. Dette er i strid med forventningene til IASB og er et interessant funn. For disse brukerne fører balanseføringen av alle leieavtaler til merarbeid. Långiver påpeker likevel at selv om de justerer for å få en bedre kontantstrømtilnærming, bruker de også forpliktelsen reflektert i balansen. Begge to var som nevnt tidligere enige i at standarden bidrar til å gi et bedre bilde av leieavtaler.

“Om man er klar over alle mulige justeringer folk gjør og effektene av IFRS 16 er det sikkert mer informativt dog kanskje mer tungvint også.” - Aksjeanalytiker 2

Med denne uttalelsen oppsummerer aksjeanalytiker 2 et sentralt dilemma med IFRS 16 for både aksjeanalytikerne og långiver. Begge brukergruppene er hovedsakelig opptatt av justeringer i resultatregnskapet, og gjerne APM-er som EBITDA og EBIT. Basert på intervjuene synes en aktuell problemstilling å være hvordan man skal forholde seg til APM-er fremover. At APM-er må justeres viser at flere regnskapsprodusenter ikke har lagt til rette for å tydeliggjøre om IFRS 16 er hensyntatt.

“Om man screener et selskap og ser på EBIT, så vil det jo se annerledes ut før og etter IFRS 16, så det gjør at vi må i større grad enn før gå inn å justere tallene.”
- Aksjeanalytiker 1

Aksjeanalytiker 2 forklarer at det er typisk for analytikere å gjøre justeringer og at de i noen bransjer ikke er så konsistente på om man legger til leieforpliktelser inn under netto rentebærende gjeld eller ikke. De er veldig subjektive på dette området. Han forteller at det er flere potensielle feller man kan gå i.

“Vi har heller ikke noe spesifikke regler på om vi justerer det eller ikke i våre analyser, men prøver bare å være obs hva de ulike aktørene har inne i sin netto rentebærende gjeld beregning.” - Aksjeanalytiker 2

Før inneholdt EBIT *leiekostnader* etter IAS 17. IFRS 16 sier at leiekostnadene skal fordeles mellom et avskrivningselement og et renteelement. Nå inneholder EBIT derfor *avskrivninger* fra leieavtaler, men ikke renteelementet fordi *renter* er holdt utenfor denne APM-en. EBIT gir derfor et bedre resultat enn tidligere. EBITDA gir et enda bedre resultat, da *avskrivninger* fra leieavtaler også er holdt utenfor denne APM-en. Det betyr altså at ingen av elementene relatert til leieavtaler er inkludert i måltallet etter implementeringen av IFRS 16.

“Vi har jo et veldig cash flow fokus og bankene bruker EBITDA som en cash flow proxy. Isolert sett blir jo EBITDA begrepet en dårligere proxy nå og det gjør at vi og veldig mange andre justere vekk IFRS 16 effektene. Slik at vi regner oss tilbake slik det var før. Det vil si at vi ser på blant annet hvor stor avskrivning på right of use assets, hvor stor er interest expense på lease liability, hvor stor er right of use assets og hvor store er right of use liabilities. Vi justerer stort sett vekk disse og i cash flow statement ser vi typisk på repayment of lease liability. Mye av det jeg refererer til her er jo påkrevde noteopplysninger, så vi finner det der.” - Långiver

At både långiver og aksjeanalytikerne klarer å justere tallene tilbake til tidligere format, tilsier at de får den informasjonen de trenger om dette. Samtidig, må vi stille spørsmålsteget ved merarbeidet som blir utført. Er informasjonen god nok og relevant nok når det krever justeringer fra brukeren? Aksjeanalytiker og långiver justerer tilbake for å ta hensyn til faktiske kostnader som ikke forsvinner eller endres. De begrunner justeringene med at kostnader knyttet til leie etter deres oppfatning er å regne som driftskostnader, ikke finansieringskostnader.

“Det at man tar husleie, noe som du absolutt må betale hver måned, ut fra driftsresultat, det er intuitivt at akkurat den justeringen vil nok alltid være der. Så kan man diskutere hvordan man gjør det modellmessig.” - Långiver

“Når det gjelder det å se på dagens EBITDA etter IFRS 16, synes jeg det er litt kunstig at en tar ut leiekostnadene av kostnadene og sprer det litt på avkastning og litt på renter. Jeg viser derfor alltid EBITDA og EBIT etter IFRS 16, men også på den gamle metoden. Jeg synes den gamle metoden gir et bedre bilde av driftsresultatet. Det blir kunstig å ta ut hundrevis av millioner av det som de tidligere årene har vært kost, jeg tar alltid det inn i kostnadene, så jeg viser begge deler. Slik at vi egentlig har fått mer info enn tidligere, som alltid er positivt.” - Aksjeanalytiker 1

Aksjeanalytiker 2 bekrefter også utfordringen relatert til kontantstrøm fra drift. Beløp som betales hver måned for leie av en eiendel, er reelle penger som går ut av kontoen og er en del av kontantstrømmen. Det er et godt poeng både aksjeanalytikerne og långiveren har, og en god begrunnelse for hvorfor de fortsatt justerer tallene. Den motstridende praksisen av justeringer

for de tre brukergruppene er interessante funn, spesielt sammenliknet med IASB sine forventninger til standarden.

Et element som må tas i betraktning og som kan forklare justeringspraksisen er tid. IAS 17 var gjeldende leiestandard i 14 år. Det var en veletablert praksis rundt behandling av leieavtaler og alternative resultatmål. Når det skjer endringer i regnskapspraksis, kreves det innsats for å endre mønsteret i bransjen. Etablerte grenser/rammer på for eksempel gjeldsbetjeningsevnen til selskap, er ikke lenger det samme og krever omstilling og ny erfaring. IFRS 16 har vært gjeldende i overkant av 2 år. Som med alle omstillingsprosesser, må det forventes at endringen tar noe tid. Det gjør også IASB (IASB, 2016b, s. 35). De forventer at det vil være en periode som kan medføre ekstra kostnader hvor brukerne må omstille seg, justere tall og analyser. Om justeringer blir unødvendig etter hvert som man får flere historiske tall etter IFRS 16, ble stilt som oppfølgingsspørsmål.

“Det er et godt spørsmål, vi tester jo for at vi skal kunne klare å ha et renere fokus på hvordan det faktisk rapporteres, for å unngå merarbeid, men det er klart det at du har lagt til en ekstra usikkerhet spesielt ved cashflow modelleringen, ved at de kan tilpasse seg leie struktur, gjøre endringer som er vanskelig å modellere, og det gjør jo at det får utfordringer med diskonteringsrente, hvor stor andel av leasegjeld er det egentlig du har, og hvordan den blir i forhold til waccen, (...) selv om EK verdien ikke endrer seg, vil jeg oppleve at hvert fall framskrivningen at den kanskje støyer litt, der de har mulighet til å tilpasse seg. Jeg tror for bankene at de i større grad vil tilstrebe å komme over, men det kan hende at den nye standarden på covenants blir med justeringer i både teller og nevner for leieforpliktelsen, og at man kanskje har egne covenants som også tar med seg leieforpliktelsen. Tror kanskje det blir både og, uten at det blir for mye merarbeid. Da har man tydeliggjort noe knyttet til forpliktelsen, samtidig som man har fokus på det som er cash nært.” - Långiver

En konsekvens av IFRS 16 er at både långiver og aksjeanalytiker justerer rapporteringen ved å trekke ut bruksretteiendeler, leieforpliktelser og tilhørende resultatposter for deretter å innregne verdiene etter deres tidligere praksis i henhold til IAS 17. Långiver er åpen for at dette muligens blir en permanent konsekvens, men det er oppe til diskusjon. Utfordringer relatert til covenantskrav bekreftes av aksjeanalytiker 1 også. Aksjeanalytikeren bekrefter uttalelsen til

långiver om covenantskravene med fokus på den tidligere metoden. Mange covenantskrav er ikke omarbeidet etter implementeringen av IFRS 16.

“Alle selskapene jeg følger har covenants som er relatert til den gamle metoden. Altså nettogjeld uten forpliktelser, EBITDA med leiekostnad (...) Det beste er å ha mest mulig info og vite alle tallene, og konstatere at folk fokuserer i stor grad når det gjelder å vurdere belåning av selskapene, så fokuserer markedet fremdeles på den gamle metoden.” - Aksjeanalytiker 1

Det er mange likheter mellom funn fra vår studie i 2021 og funn fra lignende masterstudie utført i 2019. Det er ulike intervjuobjekter, men tilsvarende brukergrupper; långivere, kredittanalytikere og aksjeanalytikere. Långiver indikerer i 2019 at de inntil videre ikke vil legge til grunn leieforpliktelser etter IFRS 16 i sine analyser (Erdal, 2019, s. 54). I kommende perioder vil banken omarbeide rapportering av leieforpliktelser, og innregne leieforpliktelser etter samme metodikk banken har anvendt tidligere (Erdal, 2019, s. 54). Aksjeanalytikere intervjuet i 2019 forteller at et skifte i en rekke multipler forventes i bransjen og at IFRS 16 i så måte har vært et tema som har blitt diskutert i analytikermiljøet (Erdal, 2019, s. 49). Historiske multiplikatorer vil i flere tilfeller bli irrelevante, og hvorvidt det bør gjøres justeringer av historisk data har blitt diskutert (Erdal, 2019, s. 50). Dette er funn som er tilsvarende de vi har i dag, og viser at prosessen med å forstå, innarbeide og bygge på tall etter IFRS 16 både har vært komplisert og er fortsatt under arbeid for både långivere og aksjeanalytikere. De sammenfalle funnene kan indikere at kompleksiteten av endringene muligens er undervurdert av IASB.

Kredittanalytikeren Erdal intervjuet var mer åpen for å legge til grunn IFRS 16 i egne analyser, uten å omarbeide rapporterte tall (2019, s. 55). Likevel synes det ikke på det tidspunktet, å være konkludert i miljøet når det kommer til hvorvidt leieforpliktelser rapportert etter den nye regnskapsstandarden dekker analytikernes formål (Erdal, 2019). Basert på intervjuet utført nå, synes kredittanalytikeren å være fornøyd med standarden og konseptet sammenlignet med IAS 17. Både kredittanalytiker intervjuet i 2019 og i 2021 var i utgangspunktet mer åpne for å legge IFRS 16 til grunn i egne analyser, særlig fordi de utførte justeringer før implementeringen av IFRS 16.

4.1.5 Noter

Når brukerne justerer balansen eller resultatregnskapet, bruker de blant annet informasjon gitt i notene. Funn fra studien vår viser at brukerne har ulik praksis ved behandling av informasjon som gis og ulikt behov for å foreta justeringer.

Notekravene i IFRS 16 er omfattende og betydelig utvidet fra IAS 17. Regnskapsprodusentene står overfor en utfordring når de skal tolke informasjonsbehovet til brukerne. Hva er vesentlig informasjon for dem? IASB var av den oppfatning at hvis en leietaker er pålagt å vurdere om den generelle kvaliteten og informasjonsverdien av opplysningene om leieavtalen er tilstrekkelig til å oppfylle det oppgitte målet, vil leietakers fortolkning og implementering av opplysningskravene bli forbedret (EY, 2019a, s. 82). Svarene våre viser tydelig at brukerne er interessert i ulike ting. Dette bidrar til at selskapets vurdering av vesentlig informasjon for brukerne blir vanskeligere og mer komplekst. Långiver, kredittanalytiker og aksjeanalytikerne bekrefter alle at de bruker mye tid på å lese noter. Aksjeanalytiker 1 og långiver forklarer at de både bruker mer tid på leieavtalenotene enn andre noter i årsregnskapet, men også mer tid på å lese leieavtalenoten sammenlignet med tidligere.

“Notene på lease er definitivt blant de notene jeg leser mest, i tillegg til segment informasjon.” - Aksjeanalytiker 1

“Vi bruker nok mer tid på leasingnoten enn de andre notene [...] Vi er litt selektive i hva vi leser og hvordan vi leser det. Leasingnoten leses alltid, fordi vi også må forstå det modelleringsmessige.” - Långiver

Långiver forklarer videre at de bruker mer tid på noteinformasjon nå på grunn av justeringer de gjør. Tidligere så de på forpliktelsen totalt. Nå er det så store endringer i resultat og balanse at de typiske nøkkeltallene og APM-ene som EBITDA må justeres. Långiver understreker at han ikke ønsker å gå tilbake til den tidligere standarden om det hadde vært et alternativ. Aksjeanalytiker 1 forklarer også den lengre tidsbruken stammer fra justeringsbehovet.

“Jeg leser og fokuserer mer på forpliktelsene nå enn før. Hensikten, [IFRS 16] har skapt mye mer oppmerksomhet rundt det. Før var det noe man bladde opp og så på, hva var

forpliktelsen, så tenkte man ikke så mye mer på det. Ble sett på som en opex og ikke en forpliktelse. Nå er det noe man blir tvunget til å regne, forcaste, og ha et forhold til. Det har jo medført at notene leses mer enn før.” - Aksjeanalytiker 1

Kredittanalytikeren, som ikke justerer for de nye endringene, bruker mindre tid på leienotene enn før. Grunnen til dette er fordi hun får den informasjonen hun trenger.

“Jeg bruker en del tid på å lese noter. Det er viktig for å få en god forståelse av selskapet. Leienotene fokuserer jeg ikke like mye på lenger, der brukte jeg mer tid før når man skulle justere for det.” - Kredittanalytiker

Om brukerne justerer regnskapet ser ut til å være et viktig skille mellom tidsbruken på notene. Vesentlig informasjon finnes i notene, men flere brukere må foreta justeringer for å få et komplett bilde. At det faktisk gjøres justeringer er et tydelig tegn på at brukere får nødvendig informasjon via notene.

“Det at vi har fått IFRS 16 gir oss mer informasjon enn før, det er alltid positivt. Når du får mer info, er det lettere å bryte ned og faktisk forstå selskapene. Det blir også mer komplisert og vanskelig med mer informasjon. Det jeg dekker er mange selskaper, men særlig flybransjen og konsumselskaper som har mye leieforpliktelser, der ser tallene litt annerledes ut enn de gjorde før.” - Aksjeanalytiker 1

For brukerne er omfanget av leie og størrelsen på leieforpliktelsene avgjørende å ha kontroll på, men leie er likevel kun en del av fokuset deres i jobben. Brukere har begrenset med tid når de analyserer et selskap og skal kommunisere videre rapporterte resultater. At det for flere brukergrupper brukes ekstra tid på å justere, og lage analyser med og uten IFRS 16 kan gjøre arbeidet komplisert og tidkrevende.

Totalt sett bør og er informasjonen for mange brukergrupper bedre enn tidligere. Finanstilsynet har likevel identifisert svakheter i noteopplysningene om leieavtaler i Tematilsynet for 2020.

Det er flere svakheter i noteopplysningene som gis, både når det gjelder kvalitet og mangler i eksplisitte noteopplysninger som kreves, men også når det gjelder å oppfylle opplysningsformålet i IFRS 16. Det gis generelt få foretaksspesifikke og konkrete noteopplysninger om leieavtalene. Det gis også få kvalitative opplysninger om hvilke forutsetninger som er benyttet utenom det som eksplisitt kreves av standarden, og utover ren gjengivelse av standarden. (Finanstilsynet, 2021, s. 4)

Finanstilsynet bekrefter at flere regnskapsprodusenter ikke lever opp til informasjonskravene i IFRS 16. Finanstilsynet understreker betydningen av at foretakene tar hensyn til opplysningsformålet i IFRS 16.51 og at de foretar vesentlighetsvurderinger når de avgjør hvilken informasjon som tas med i noteopplysningene. Dette omfatter både å gi for lite opplysninger knyttet til vesentlige vurderinger og å gi for mye opplysninger om uvesentlige vurderinger (Finanstilsynet, 2021, s. 4). Opplysningene er vesentlige dersom utelatelse, feilaktige opplysninger eller tilsløring av opplysninger med rimelighet kan forventes å påvirke beslutninger som primærbrukere av finansregnskap treffer (IAS 1.7). En observasjon fra studien vår er at brukerne oppfatter noe informasjon som vesentlig, men som ikke er opplyst om i notene. Eksempler på dette er relevante lokasjoner og fleksibiliteten i leieavtalene.

“Bankenes privilegium er jo at vi spør om det vi vil vite, spesielt på nye finansieringer. Om det er en kunde vi kjenner godt og har et etablert forhold til så vil vi kanskje ha stilt spørsmålene initialt, men vi ville gått lenger enn noteopplysningene. For eksempel ville vi ha spurt om sammensetning, mulighet for å kansellere leasingen, mulighet for fremleie. I retail er jo dette mye husleieforpliktelser, om de kan fremleie det, og komme seg ut av det på den måten, om det er relevante lokasjoner, så er det veldig relevant. Det fremgår jo ikke av noteopplysningene.” - Långiver

Kan punktene referert til over være nødvendige for å oppfylle opplysningsformålet til standarden? Finanstilsynet minner om at formålsparagrafene for noteopplysninger i IFRS 16 må tas med i vurderingen av hvilke opplysninger selskapet skal gi. Om dette kan anses som relevant informasjon for brukerne, noe det gjør av långiver, bør det vurderes opplyst om. Den skjønsmessige vurderingen av hvilke tilleggsopplysninger som bør gis, underbygger blant annet kompleksiteten til standarden. I henhold til punkt 59 (og B48) må leietaker faktisk opplyse

om informasjon som kan hjelpe brukere å forstå hvilken fleksibilitet leieavtalene tilbyr. Dette er informasjon långiver savner og blir opplyst om fordi de har mulighet til å spørre om mer. Andre brukere burde hatt denne informasjonen tilgjengelig, fordi de kan argumentere for at det er relevant og vesentlig.

4.1.6 Delårsrapporter

Alle tre brukergruppene i studien bekrefter at de bruker kvartalsrapporter og delårsrapporter mye, i tillegg til årsrapporten for å få informasjon om leieavtaler. De bekrefter alle at det er viktig informasjon som gis. Rapportene er avgjørende for at relevant informasjon skal kunne deles med markedet og alle skal få tilgang på lik informasjon. Delårsrapportering etter IFRS følger IAS 34. Standarden sier at rapporten skal gi en forklaring av hendelser som er vesentlig for brukerens forståelse av endringene i finansiell stilling og inntjening sammenlignet med sist avlagte årsregnskap. Rapporten skiller seg derfor vesentlig fra notekravene som gjelder for komplette regnskap. Dette påpeker også brukerne vi har intervjuet.

“Vi bruker fire kvartalsrapporter. Det er ikke like mye informasjon i de som i årsrapporten. Så vidt jeg vet får du ikke noe særlig informasjon om forpliktelsene utover selve posten i regnskapet. Det er ikke så mye i notene [i delårsrapportene], enn i årsrapportene. For min del holder det. Det holder å få en grundig oppdatering på det en gang i året.” - Aksjeanalytiker 1

Aksjeanalytikeren har ikke behov for mer informasjon utover det som er tilgjengelig. Han jobber i en bransje hvor endringene i løpet av året ikke nødvendigvis er like store, til forskjell fra kredittanalytikeren. Delårsrapporten fokuserer kun på nye aktiviteter og hendelser, og gjentar ikke informasjon som tidligere er rapportert (IAS 34). Om det ikke har skjedd noe særlig for selskapet i løpet av året, vil det gjenspeile seg i delårsrapporten. Statusoppdateringene i delårsrapportene bidrar likevel til at det er mindre sjanse for at selskapene holder tilbake relevant informasjon.

“Ja, jeg ser mye på halvårsrapporter og kvartalsrapporter. Det er viktig for oss å løpende kunne følge utviklingen til et selskap. Noen selskaper har store kvartalsvise svingninger på grunn av sesongbasert salg i bransjen de er i, mens andre har mindre

sesongvariasjoner. Et dagligvareselskap har for eksempel mindre sesongvariasjoner enn en norsk matprodusent, da matprodusenten er avhengig av vær og sesong. Det er viktig å kunne følge utviklingen løpende, så vi kan fange opp tidlig hvis det er noe som begynner å gå dårlig. Jeg opplever varierende kvalitet på informasjonen i delårs- og kvartalsrapportene, men de som følger IFRS har den informasjonen jeg søker.”
- Kredittanalytiker

Hvor detaljert hver rapportene er, opplever brukerne kommer an på bransjen selskapet opererer i. Kredittanalytikerne nevner de store sesongvariasjonene i landbrukssektoren sammenliknet med dagligvarehandel sektoren. I regnskap hvor det er store sesongvariasjoner er det viktig å få innsikt i endringene. Aksjeanalytikerne påpeker videre at endringene som skjer hos en varehandelsbedrift med flere hundre butikker i løpet av et år, er vanligvis relativt små, i det store bildet.

“Hvis du bruker siste informasjon i årsrapport, og ser på hva de har rapportert i Q1 til Q4, og så har du det store bildet fra årsrapporten så har du mye info. Med mindre det har skjedd noen store endringer i løpet av året, at de har kvittet seg med et stort kontorlokale eller ting som gjør at ting ser veldig annerledes ut. Jeg kan ikke huske sist jeg tenkte at her skulle jeg visst mer på dette området.” - Aksjeanalytiker 1

Både aksjeanalytikerne og kredittanalytikerne sier at de i utgangspunktet får den informasjon de har behov for på dette tidspunktet. Långiver bekrefter også at de får den informasjonen de trenger per kvartal, men ikke på grunn av opplysningene i rapportene.

“Vi bruker kvartalsrapporter og ofte månedsrapportering fra selskapene i tillegg. Vi blir også satt på innsiderlister og får mer informasjon enn det markedet får og løser en del der. Nei, vi opplever vel at det er svakheter og for store variasjoner i noteopplysninger og kvaliteten på tvers. Vi har enda ikke opplevd at det ikke er tilgjengelig, men det har vært svært tungt tilgjengelig. Det er veldig stor forskjell på detaljeringsnivå. Det er overraskende at det kan være så stor forskjell blant de børsnoterte hvordan de fremstiller det og hvor tilgjengelig det er. Noe er altfor tungt tilgjengelig, men vi blir ganske godt trent på å finne det, det er ikke et stort problem,

men jeg skulle gjerne sett at det er mer informasjon og mer konsistent og sammenlignbart mellom de børsnoterte.” - Långiver

Uavhengig av hva som står i rapportene er informasjonsbehovet til långiver dekket på grunn av innsiderlister og muligheten til å spørre om mer informasjon. Långiver påpeker at de legger merke til mangler, og ofte må spørre om mer informasjon. Dette samsvarer med funn Finanstilsynet har innhentet. De påpeker at det gis lite informasjon om leieavtalene i delårsrapporteringen (2020, s. 5). Et av eksemplene på dette er at ingen av foretakene hadde opplyst hvordan de har vurdert mulige indikasjoner på verdifall på bruksretteiendelen per 30. juni 2020, til tross for store markedsendringer relatert til Koronapandemien. Pandemien har påvirket mange, og spesielt per første og andre kvartal var markedspåvirkningen fortsatt usikker.

“Vi har fokus på hvor mye selskapene får i støtteordninger. Vi så at COVID-19 hadde en stor effekt på resultatene i andre kvartal, og så har ting heldigvis tatt seg opp siden det.” - Kredittanalytiker

Alle brukerne fikk spørsmål om forenklingsregelen IASB vedtok. Regelen gjelder bare leietakere, og formålet er å lette arbeidet med bruk av IFRS 16 for en begrenset periode (Bernhoft, 2021a). At IASB må komme med en forenklingsregel etter kun to år i bruk sier også noe om kompleksiteten i standarden. Den er krevende å anvende. Forenklingsregelen er rettet mot produsentene. Den er ikke rettet mot brukerne, som i utgangspunktet er fokuset for IFRS-regnskap. Alle brukergruppene har lite kjennskap til forenklingsregelen, og mener at utfordringene pandemien har skapt i markedet er mindre interessant og relevant for selskapene de jobber mot enn først antatt. Aksjeanalytikerene er av den oppfatning at pandemien har påvirket deres kunder i liten grad.

“Det har ikke vært snakk om den [forenklingsregelen] foreløpig. Mitt inntrykk er at det har vært minimale endringer i leiekostnadene. Flere av de aktørene jeg følger er lite påvirket (...) [varehandelsbedriftene] har aldri gått bedre enn de har gått nå. De som er påvirket er (...) [treningskjeder], de har jo vært sterkt negativt påvirket og vært mye stengt.” - Aksjeanalytiker 1

En potensiell utfordring ved bruk av forenklingsregelen er at informasjonen gitt og sammenliknbarheten blir dårligere, på grunn av ulik praksis av forenklingsreglene. Dette ser ikke ut til å være et stort problem for våre intervjuobjekter. I samtale med daglig leder av en systemleverandør av IFRS 16, påpeker han at lite kjennskap til forenklingsregelen kan være relatert til kontantstøtteordningen i Norge. Pandemien har ført til modifiserte leieavtaler eller utsatte betalinger, men kontantstøtteordningen har dempet virkningene. I henhold til EY sin praksisundersøkelse for 2020, ble det observert at tilnærmet alle selskaper omtalte de faktiske effektene av pandemien på resultatet for første kvartal, og de aller fleste omtalte også pandemiens mulige effekter på fremtidige regnskapsperioder (s. 11). Av selskapene omtalte 54% virkningene av pandemien i selve delårsregnskapet, men ingen selskaper skilte ut effekter på egne linjer i resultat-, balanse- eller kontantstrømoppstilling (EY, 2020, s.11). Funnene fra intervjuene, Finanstilsynet og EY viser at det er ulik informasjon tilgjengelig for brukerne. Lik informasjon og tilgjengelig informasjon til hele markedet er viktig og bør etterstrebes.

4.2 Sammenlignbarhet

I dette delkapittelet vil vi presentere tre undertemaer av sammenlignbarhet. Temaene er presentert i figur 4. Sammenlignbarhet er et av de forsterkede kvalitetskravene i det konseptuelle rammeverket. IASB konkluderte med at måling til nåverdi ville gi nyttig informasjon til brukerne, siden det var i samsvar med innregning av andre lignede eiendeler og forpliktelser (BC 145). IASB forventet at denne endringen ville bidra til mer sammenlignbar informasjon for brukerne. IASB konkluderte også med at kostnadene ved å forbedre de gamle tilnærmingene, var dyrere enn å lage et nytt sett regler for alle leieavtaler (BC 145). Vi finner også krav om å oppgi sammenligningsinformasjon i balanse og resultatregnskap for minst en periode (foregående), i IAS 1.10(ea). Det er tydelig at IFRS har fokus på sammenlignbarhet, i tråd med det konseptuelle rammeverket.

Sammenlignbar informasjon i regnskapet er nødvendig for at brukernes arbeid (verdsettelse og analyser) skal bli meningsfylt. Det mest korrekte er å sammenligne selskaper ut fra samme grunnlag. Det er nærmest umulig å få til, da ingen selskaper er like og det er mange faktorer som spiller inn i utarbeidelsen av et regnskap. Det er derfor viktig at det gis nok informasjon, så brukerne kan gjøre beregninger av nøkkeltall og bruke modeller til å få frem sammenlignbare

parametere. Disse parameterne kan sammenlignes på tvers av selskap, slik at grunnlaget blir så likt som mulig.

De fleste brukerne av regnskapene verdsetter sammenlignbarhet høyt. Store deler av deres jobb er å verdsette selskaper, for å sammenligne dem med andre selskaper, bransjer, markeder eller terskelverdier som er satt. Det er interessant å se om brukerne oppfatter informasjonen som mer sammenlignbar, nå som alle leieavtaler blir balanseført. Ut ifra svarene til intervjuobjektene ser vi at temaet *sammenlignbarhet* er tett knyttet til temaene vi har definert som *skjønnsmessige vurderinger, implementering og nøkkeltall/finansielle måltall*.

I intervjuene kommer det frem at sammenligning er noe som alle brukergruppene er opptatt av. Brukerne bruker tid på å få tall som kan sammenlignes. Både før og etter IFRS 16 og på tvers av bransjer etter IFRS 16. Det er ofte ulik praksis for bruk av estimater, nøkkeltall og andre skjønsmessige beregninger mellom bransjer.

“Innenfor samme bransje, så opplever jeg at det er ganske stor grad av likhet. Hvis du sammenlikner (...) varehandelsbedrifter, så bruker de samme metode. CFO snakker mye sammen, ringes og samkjører ganske bra hvordan de fremstiller ting, tror jeg. Innenfor samme sektor er det ganske sammenlignbart. Når man sammenlikner litt på tvers av bransjer er det ulikheter. For eksempel har flybransjen et helt annet rentenivå enn retail. (...) treningsbransjen har en helt annen lengde på leiekontraktene enn en butikk.”
- Aksjeanalytiker 1

“Regnskapene før og etter IFRS 16 vil ikke bli helt sammenlignbare. Man kan gjøre justeringer så man får det noenlunde likt, men det vil ikke bli helt sammenlignbart. For de fleste selskapene jeg dekker, så har ikke nøkkeltallene endret seg drastisk etter IFRS 16.. Vi bruker de historiske tallene for å vise en utvikling, indikasjon eller trend for selskapet. Optimalt sett skulle vi hatt sammenlignbare tall over en lengre horisont, men så lenge det er relativt små endringer på grunn av innføring av IFRS 16, så betyr ikke det så mye. Vi er mer opptatt av å se og følge de større linjene” - Kredittanalytiker

Brukerne opplever utfordringer med sammenlignbarheten. Informasjonen de mottar direkte er ikke tilstrekkelig for å gjøre gode sammenligninger. Alle presiserer likevel at de finner nok

informasjon til å utføre jobben, da de har analyser og metoder som gjør at de finner løsninger. Aksjeanalytiker 2 sier han ser på effektene i regnskapet både med og uten IFRS 16.

“Man bruker ofte EBITDA ex IFRS 16 eller EBITDA margin ex IFRS 16.”

- Aksjeanalytiker 2

Långiveren forteller at de har stort fokus på å sammenligne selskaper i deres jobb. Mange av selskapene han ser på legger til rette for at de kan sammenlignes til en viss grad. Det er mange selskaper som lager regnskapene både etter IFRS 16 og IAS 17. Dette er også et punkt som kommer tydelig frem i Finansanalytikerforeningen sin uttalelse, der de uttrykker et ønske om sammenligningstall for gevinst/taps effekter og sammenligningstall for før og etter IFRS 16 (NFF, 2019). Videre understreker långiver at det skaper en del utfordringer når det kommer til sammenligning. Han sier at andre brukere av regnskapet ikke nødvendigvis gjør justeringer i tillegg til at det er ulik måte å kommunisere tallene på.

“Vi sammenligner epler og epler, men vi prøver å modellere og har modelleringsverktøy som gjør det mulig å modellere cash flow analyser både med og uten IFRS 16.” - Långiver

Långiveren legger til at han opplever sammenlignbarhet til en viss grad, men at de også løser veldig mye av problematikken ved at de kan etterspørre selskapene etter det de trenger av informasjon.

4.2.1 Implementering (av IFRS 16)

I teoridelen er det gjort rede for to ulike implementeringsmetoder. Valget av metode påvirker informasjonsbehovet til regnskapsbrukerne. Det er en betydelig forskjell i informasjonsverdien til metodene, da den modifiserte metoden ikke har krav til omarbeidelse av tall fra tidligere år. Brukerne blir dermed overlatt mer til seg selv når de skal finne sammenlignbare tall. Kvifte et al. (2019a) legger frem at bruk av full retropektiv metoden hadde gitt brukerne av regnskapet et “godt grunnlag for sammenligning på tvers av perioder”, dette med bakgrunn i at metoden omarbeider tall fra tidligere år. Videre understreker de at sammenligningstall “er essensielt når verdsettelse og trendanalyser skal utarbeides” (Kvifte et al., 2019a, s. 37).

Praksisundersøkelsen til EY avdekket at ingen av selskapene i undersøkelsen benyttet full retrospektiv metode ved implementering av IFRS 16 (2019a). Vi har i tidlig fase av studiet snakket med to eksperter innenfor IFRS 16. De har også en opplevelse av at de fleste i Norge benytter seg av modifisert retrospektiv metode, som underbygger funnene i praksisundersøkelsen til EY. Kvifte et al. (2019a) stiller seg noe overrasket til at selskapene i Norge har valgt modifisert metode, da full retrospektiv metode på flere punkter viser seg å gi brukerne best informasjon.

Om selskapene velger å benytte seg av den modifiserte metoden for implementering, faller effektinformasjon fra tidligere perioder bort. EY stiller seg spørrende til at det ikke er stilt noe krav om å vise effekter av overgangen til IFRS 16, i sin praksisundersøkelse for 2019. Videre sier EY at det kun er de nevnte kravene om å vise gjennomsnittlig diskonteringsrente og avstemming av leieforpliktelser (mellom IAS 17 og IFRS 16), som tilrettelegger for sammenligning mellom perioder i implementeringsåret.

Finanstilsynet legger frem at «Dersom foretaket velger å implementere IFRS 16 uten å endre sammenligningstall, må informasjonen i delårsrapportene fremstilles på en slik måte at brukerne av rapportene får den nødvendige innsikten i presentert informasjon for begge årene» (Finanstilsynet, 2018, s. 8). Uttalelsen fra Finanstilsynet legger til rette for at det skal bli mer sammenlignbarhet mellom selskapene, enn hva standarden gjør. Kritikerne av standarden sier at IASB ikke har sett alle de komplekse sidene ved den praktiske bruken. Dette synes styrkes når Finanstilsynet kommer med egne retningslinjer for bruk av standarden, for få bedre informasjonsgrunnlag. Bernhoft (2020) setter også spørsmålsteget ved IASB sine vurderinger i standarden, om de undervurderte kompleksiteten. Det har også kommet inn flere saker til tolkningskomiteen IFRIC som omhandler standarden. Dette underbygger utsagnet om at standarden er mer krevende enn først antatt. Det kommer frem av Praksisundersøkelsen for 2020 at selskapene fortsatt er tilbakeholdne med informasjon om tidligere perioder.

Implementeringen har skapt utfordringer for noen av brukerne. Det er ulikheter i hvor forståelig informasjonen er og hvilken informasjon som er blitt gitt med tanke på implementering. Aksjeanalytiker 1 retter spesielt søkelys på dette, da det påvirker hans jobb og ressursbruk.

“Det har vært litt ulik praksis på implementeringer i de ulike selskapene. De fleste har gjort noe, så har de justert litt underveis. Det første året i 2019, tror jeg de fleste oppga tallene i regnskapet både med og uten IFRS 16 effekter, så har de nå gradvis gått bort ifra det. Du får stort sett informasjon nok via noter til å kunne se spesifikt hva som er i de ulike postene før og etter IFRS 16, ned til EBIT nivå.” - Aksjeanalytiker 1

Aksjeanalytiker 1 forteller at de verdsetter lange tidsserier og at han gjerne skulle hatt mer informasjon tilbake i tid, som han kunne sammenlignet med. Videre forteller han at enkelte selskaper har endret noe tilbake i tid. Frem til nå har han ikke erfart at det justeres lenger tilbake enn til Q1 2018. Historikk er viktig for sammenlignbarheten. For aksjeanalytiker 1 vil historikken vil bli irrelevant med mindre han gjør justeringer for å tilpasse historiske data. Han holder på den gamle metoden når han gjør analyser og anser det som viktig del av jobben.

“På sammenligningsområdet så kunne det ha blitt bedre, men vi løser det på en måte. I min jobb er jo all informasjon som er litt vanskelig tilgjengelig en mulighet for å være bedre enn andre. Om man får alt opp i hendene så er det jo vanskelig å gjøre en god jobb i forhold til andre, men jeg ser ikke på det som et problem”. - Aksjeanalytiker 1

Kredittanalytikerens opplever ikke like store utfordringer på området som det aksjeanalytikerens forteller om. Hun forteller at effektene av den nye standarden har lettet jobben med justeringer.

“Vi justerer ikke lenger for leasing. Det kommer med automatisk nå.” - Kredittanalytiker

Långiveren sier at de justerer tallene for effekter av IFRS 16, slik at de får sammenlignbare tall. Han legger vekt på at statistikken ofte er viktig å se på når det gjelder sammenligning. Det skaper merarbeid for långiveren at sammenlignbare tall ut fra hans fokus ikke lenger kan hentes direkte fra resultatregnskapet.

Som nevnt tidligere går ikke våre intervjuobjekter ned i dybden på regnskapet. De ser ikke spesifikt på de ulike skjønsmessige beregningene som er gjort. Dette kan indikere at det er for lite informasjon om hva som gjøres i praksis, i selskapsregnskapene. Slik informasjon kan i mange tilfeller være relevant for brukerne. Det samme gjelder for valg av

implementeringsmetode som regnskapsprodusentene tok. Valget er vesentlig, og påvirker hvilken informasjon brukere har tilgjengelig. Det kan diskuteres om hensikten med standarden vil bli svekket, om det ikke blir gitt nok informasjon om hva selskapet har gjort av egne valg. De ulike estimatene og beregningene kan gi ulikt sammenligningsgrunnlag.

4.2.2 Skjønnsmessige beregninger

IFRS 16 åpner opp for skjønnsmessige beregninger og valg når det kommer til presentasjon av leieavtaler. Det er flere usikkerheter som kan oppstå på grunn av dette. En utfordring er at de skjønnsmessige beregningene påvirker sammenligningstallene. IASB utarbeidet IFRS 16 for å bedre sammenlignbarheten på tvers av leieavtaler og selskaper. Selskapenes egne valg vil gjøre det vanskelig å oppnå dette formålet, med mindre selskapene gjør nøyaktig samme prinsippvalg. Regnskapslinjene som er knyttet til IFRS 16 er på detaljnivå i regnskapet. Ulik praksis gir ikke nødvendigvis så store utslag totalt for regnskapet, men kan ha stor påvirkning på APM-er som tar utgangspunkt i enkelte regnskapslinjer.

Finanstilsynet (2020) presiserer i sitt tematisyn at krav til noteopplysninger skal bidra til at selskapene er klare og tydelige i sin informasjonsgivning. Dette skal igjen bidra til at brukerne, ved hjelp av noteopplysningene, finner informasjonen de trenger for å sammenligne selskaper. Vi ser at enkelte selskaper har kommentert forhold rundt estimatsikkerhet i note. I årsrapportene til Orkla og NorgesGruppen i 2019, kommer det tydelig frem hvilke estimater som er brukt og hva som er grunnlaget for beregningene. Orkla beskriver at regnskapsføringen av leieavtaler bygger på nåverdiberegninger. Forutsetninger knyttet til diskonteringsrente, leiebetalinger, leieperiode og utnyttelse av opsjoner er vurdert og hensyntatt (Orkla, 2020, s. 173). De gjør også leserne av årsrapporten oppmerksomme på at endringer i en eller flere av disse forutsetningene vil gi utslag i beregnede effekter av leieavtalene. Selv om mange selskaper er nøye og detaljert i sin presentasjon, gjelder ikke dette for alle. Mange selskaper gir ikke tilstrekkelige tilleggsopplysninger rundt estimatusikkerhet. Mangel på noteopplysninger er også et av problemene EY beskriver i sitt tematisyn i 2019. Dette fører til at sammenligningsgrunnlaget blir svekket. Det vil også bli vanskelig for brukerne å vite hvilke skjønnsmessige beregninger de må justere før, da de ikke vet informasjonen bak tallet de får opplyst.

Selv om respondentene stoler på informasjonen de får, opplever de likevel utfordringer knyttet til selskapets skjønnsmessige beregninger. Aksjeanalytiker 1 trekker spesielt frem beregningen av lengden på leieavtaler. Beregninger av lengde gjøres på ulik måte, avhengig av hva som inkluderes av opsjoner og ikke. Dette kan skape problemer for sammenligningen. Det kreves også en del kunnskap fra brukeren sin side, om de skal regne ut lengden selv, da det ofte er lite opplysninger om leieperiodene i note.

“Her tror jeg det er litt ulik praksis fra de ulike aktørene, skal man ta med opsjoner eller ikke. Her må du kanskje spørre deg frem for å finne ut av det. Du finner vel ikke total kontraktslengde i årsregnskapene, du finner jo forpliktelser for år 1, 2 og 3, så finner du hva de har igjen etter det. Da kan du jo regne implisitt hvor lange kontrakter de har.” - Aksjeanalytiker 1

Den andre utfordringen som aksjeanalytiker 1 nevner, er renten som blir brukt (diskonteringsrenten). Han sier at valg av diskonteringsrente er opp til hvert enkelt selskap, men at man skal kunne gå inn i hver kontrakt å se hva som påvirker rentenivået. Når selskapene velger hvilken rente de ønsker å bruke, kan de selv påvirke størrelsen på forpliktelsen. Selskap som har store leiekontrakter, vil kunne bruke diskonteringsrenten til å påvirke egne regnskapstall. Dette svekker sammenlignbarheten mellom selskap, da det er ulike grunnlag, og muligheten for å få unaturlig høye balansetall er til stede. Det aksjeanalytiker 1 opplever, er i tråd med det som er blitt gjort rede for i tematilsynet av Finanstilsynet. De rapporterer at det er store variasjoner i hvordan foretakene vurderer og beregner diskonteringsrenten. Finanstilsynet (2020) understreker at diskonteringsrenten skal være foretaksspesifikk og at den skal representere renten foretaket ville fått i et lignende miljø. De legger også frem at det skal gis tilstrekkelig opplysninger om vurdering av forlengelsesopsjoner og hvordan de har fastsatt leieperioden. Det kommer også frem i EY sin praksisundersøkelse i både 2019 og 2020 at det er store individuelle og bransjemessige forskjeller i diskonteringsrentene som er benyttet, noe også våre intervjuobjekter erfarer.

“De selskapene jeg følger har jeg inntrykk av bruker ganske lik rentesats. De bruker markedsbaserte renter, renter per år. Har de lange kontrakter har de en annen rente enn ved korte kontrakter.” - Aksjeanalytiker 1

Långiver opplever også noen utfordringer med de skjønnsmessige beregningene, men at det ikke er det mest kritiske å forstå i deres jobb. Han ser “grovt” på de skjønnsmessige vurderingene til selskapene og ser raskt på hva som ligger i diskonteringsrenten. De største utfordringene for långiver, knytter seg til finansielle covenents. Som nevnt i delkapittelet for justeringer, følger de aller fleste fortsatt krav som ikke er oppdatert etter implementeringen av IFRS 16.

“Bankenes covenents, der er det utfordringer. Vi prøver å gjøre framskrivninger på for eksempel NIBD/EBITDA. Det er jo en sånn typisk covenents, som er veldig leverage covenents, som er veldig vanlig og er markedspraksis. (...) Dersom man skal forsøke seg på å bruke NIBD/EBITDA uten justeringer, så vil en fort få problemer i form av at låntaker kan tilpasse og strukturere leieavtalene annerledes fremover, enn det de har gjort historisk. Si at låneporteføljen i år er ti år gjenstående løpetid, men de endrer, så alle nye leaser inngår bare på fem år. Så vil det endre forpliktelsen og potensielt gi de headroom. Når vi setter covenents for frem i tid så er det en utfordring. Det løses per i dag ved å justere vekk IFRS 16 effektene.” - Långiver

For å unngå skjønnsmessige beregninger er den midlertidige løsningen å justere vekk IFRS 16 effektene. Det kan føre til mulige unøyaktigheter, som kan gi feil og ufullstendige sammenligningstall. Samtidig er det dette brukere er bekymret for ved å godta tallene uten justeringer. Långiver legger til at de skjønnsmessige vurderingene har skapt merarbeid, samtidig som de har økt bevisstheten rundt leieforpliktelsene.

4.2.3 Nøkkeltall/finansielle måltall

De vi har intervjuet er opptatt av ulike nøkkeltall og alternative resultatmål. EBITDA og NIBD er to finansielle måltall som alle intervjuobjektene bruker i sin jobb. Bedriftene gjør egne beregninger av APM-ene, med bakgrunn i tall fra regnskapet. Beregningsgrunnlaget vil være ulikt mellom bedriftene og vil påvirkes av selskapets egne interesser. Dette vil påvirke sammenligningsgrunnlaget mellom bedriftene, da like nøkkeltall ikke sammenliknes på likt grunnlag. Aksjeanalytiker 2 sier at det har blitt veldig populært å vise APM-er etter at IFRS 16 kom.

“Du finner det omtrent i alle kvartalsrapporter til de børsnoterte selskaper der man justerer for IFRS 16 og «one-offs». For eksempel nedskrivninger, og andre «engangseffekter» for å pynte litt på tallene sine.” - Aksjeanalytiker 2

Aksjeanalytiker 2 sier han er klar over at selskaper «pynter» på tallene sine. Han presiserer også at det kan være mange ulike syn på APM-ene. Det forsterker mistanken om at selskapene foretar skjønsmessige vurderinger til sin fordel.

“Man kan jo mene mye om disse APM-ene og det blir jo mye subjektivitet i det.” - Aksjeanalytiker 2

Norsk Finansanalytikers Forening mener at selskapene skal være bevisst på hvordan endringen i regnskapet påvirker APM-ene (NFF, 2019). De sier videre at en av utfordring etter implementeringen, er at historiske EV-multipler, som EBIT og EBITDA, ikke lenger er et brukbare resultatmål for selskapene (NFF, 2019). Kvifte et al. (2019ba) sier at IFRS 16 krever en stor omlegging av regnskapspraksis, slik at APM-ene må justeres for å bli sammenlignbare. ESMA sier klart at beregningene av APM-er skal være konsistent over tid. De presiserer at selskapene må vurdere å justere eksisterende APM-er eller innføring av nye, dersom det fører til nyttig informasjon til finansmarkedene (Praksisundersøkelsen, 2020). Uttalelsene over ytrer et ønske om både kontinuitet og utvikling i APM-er, noe som kan være vanskelig å få til i praksis. Aksjeanalytiker 1 nevner at han tror det kommer til å ta tid før alle aktører i markedet har blitt vant til den nye standarden og dens virkninger. Han nevner at ulike nøkkeltall, som NIBD/EBITDA, vil kunne få nye grenseverdier.

“Det tar litt tid for markedet å venne seg til nye tall. Hvis man har en NIBD/EBITDA under 2, så har man en lav giring. Har man en nettogjeld på EBITDA på 3-4, har man høy giring. De tallene vil jo kanskje se litt annerledes ut med IFRS 16. Det tar litt tid før markedet venner seg til nye nivåer på tall. - Aksjeanalytiker 1

Det er en risiko for at ambisjonene til IASB, om forbedret fremtidig sammenlignbarhet, gir selskapene mer arbeid om de etablerte nøkkeltall skal ha noe verdi. Flere av våre

intervjuobjekter gjør egne beregninger og tviholder på sine gamle metoder. De opplever at informasjonsverdien blir bedre, når velkjente modeller og analyser blir brukt. Trenden hos de vi har intervjuet, er at de gjør beregninger både med og uten IFRS 16. Det er også enkelte som gjør ekstra beregninger, for å ha flere tall de kan sammenligne med tidligere år.

“Coverage ratio har vi jo, men da blir jo utfallet eks IFRS 16 og ink. IFRS 16. Vi gjør ting av og til dobbelt, bare for å se. (...) Men vi jobber litt med hvordan vi best fremstiller, uten at det blir for mange nøkkeltall både eks og ink. (...) Netto gjeld er jo viktig for oss, da blir det både med og uten. Renter med og uten. Avskrivninger med og uten.” - Långiver

“Etter IFRS 16 ble implementert så viser gjerne selskapene rapporterte tall for 2019 og 2020, og så har de av og til med sammenlignbare tall for 2018 og kanskje tilbake til 2017 hvis man er heldig. De justerte tallene er ofte bare nøkkeltall, så man får ikke hele regnskapet justert for IFRS 16 tilbake I tid. Fremover vil man jo sammenligne med den nye regnskapsmetodologien, men det beste ville selvfølgelig vært hvis vi kunne få alt justert tilbake I tid - men sånn er det med mange ting.” - Kredittanalytiker

Utrekningene og vurderingene av selskapet vil bli gjort to ganger, både etter ny og gammel metode. Det er tidkrevende. Dette er nok et punkt som kan utfordre kost-nytte-vurderingen til IASB. Etter å ha snakket med et antall brukere, får vi ett inntrykk av at IASB sin vurdering, av hva brukerne trenger av informasjon, ikke var helt dekkende. Det kan virke som at IASB lot selve innholdet i leieavtalen komme i skyggen av brukernes behov, da de utarbeidet standarden. Det kan settes spørsmålsteget ved riktigheten av å ta alle forpliktelsene og eiendelene inn i balansen når flere brukere justerer det vekk. Utsagnene ovenfor er interessante betraktninger, da det viser seg at brukerne verdsetter selskapene etter ny og gammel metode. Dette gjør at vurderinger og anbefalinger gitt av brukere ofte har bakgrunn i både IAS 17 og IFRS 16.

5. Konklusjon

I dette kapittelet oppsummerer vi forskningsspørsmålet, metoden og funnene i vår studie. Vi redegjør for implikasjoner for eksisterende forskning og avslutter med implikasjoner for videre forskning.

Vår studie har hatt som hensikt å utforske forskningsspørsmålet: “Hvordan opplever primærbrukerne IFRS 16, og tilfredsstill standarden brukernes informasjonsbehov?”. Vi har benyttet en multippel casestudie for å besvare forskningsspørsmålet, med fire intervjuobjekter fra tre ulike brukergrupper. Utvalget er for lite til å generalisere på bakgrunn av primærbrukerne, men trend kan påpekes. Studien viser at primærbrukerne i utgangspunktet er positive til IFRS 16 og bevisstgjøringen standarden har medført for bruker når det gjelder leieavtaler.

Vi finner at bevisstgjøring om leieavtaler er en svært viktig konsekvens av implementeringen av IFRS 16. Brukerne opplever at standarden er med på å sette leieavtaler tydeligere på agendaen. Casestudiet synliggjør likevel ulikt informasjonsbehov hos brukerne, og presenterer flere utfordringer knyttet til dette.

Flere av brukerne justerer tall i årsregnskapet, for å tilpasse deres analyser og informasjonsbehov. Dette skaper merarbeid. Den tidligere metoden etter IAS 17 er for enkelte brukere mer informativ, og en kan stille spørsmålstegn til informasjonsverdien av å ha leieavtaler balanseført. Det er et sterkt ønske fra brukerne om konsistent informasjon og sammenliknbarhet mellom børsnoterte selskaper. Vi har brukt de to temaene som overordnede temaer for masterutredningen. Når det gjelder informasjon, bekrefter brukerne at de som oftest finner informasjonen fra årsregnskapet, noter og delårsrapporter tilstrekkelig, men at informasjonen kan bli bedre og lettere tilgjengelig. Informasjonen standarden skal gi, treffer ikke helt sitt formål. Grunnlaget for å vurdere informasjonen er til stede, men ikke uten justeringer for enkelte brukere. IASB hadde forventninger om at brukerne ikke skulle trenge å justere eller omarbeide tallene like mye som tidligere. Det er interessant å observere at dette ikke er trenden for brukerne i vår studie.

En sentral utfordring som underbygger behovet for å fortsette med tidligere metode er mangel på historiske tall. En bruksperiode på kun to år setter en viss begrensning på sammenligningstall. Eksisterende forskning fra 2019 viser at utvalgte brukergrupper var tidlig ute med å diskutere løsninger for håndtering av leiekontrakter på en effektiv måte etter IFRS 16. Dette er fortsatt en pågående prosess for flere. Hvordan brukerne skal forholde seg til informasjonen som gis fremover, er fortsatt oppe til diskusjon i flere fagmiljøer.

Rapporter fra EY, Finanstilsynet og KFI viser at det er fortsatt mye å ta tak i for mange regnskapsprodusenter og som skaper utfordringer og merarbeid for brukerne av regnskapet. En av de viktigste observasjonene gjelder svakheter i presentasjon i finansregnskapet, i tillegg til svakheter og mangler i noteopplysninger. Svakheter og manglene gjelder eksplisitte opplysninger som kreves etter standarden, men som også er viktig for å oppfylle opplysningsformålet i IFRS 16. Notekravene kan beskrives som tydeligere, men samtidig mer skjønnsmessig etter IFRS 16. Både noteopplysningene i årsregnskapet og delårsregnskapet baserer seg på en faneparagraf som legger opp til en skjønnsmessig vurdering av regnskapsprodusentene om hvilken informasjon som er nødvendig for brukerne. Vesentligheten av opplysningene som gis om leieavtaler er spesielt noe Finanstilsynet har påpekt. Selskapene de undersøkte ga både for lite opplysninger knyttet til vesentlige vurderinger og for mye opplysninger om uvesentlige vurderinger.

Selskapenes informasjon om effekten av IFRS 16 varierer også i informasjon om alternative resultatmål. De fleste selskaper bruker samme APM-er som tidligere. Det kan bidra til kontinuitet, men på grunn av de vesentlige regnskapsendringene standarden medfører er det ikke nødvendigvis med på å bidra til sammenlignbarhet. En sentral utfordring etter implementeringen har vært at nettopp alternative resultatmål som EBITDA og EBIT, har endret seg vesentlig. Dette påpekes av alle brukergrupper i casestudiet. Dette har regnskapsprodusentene som ansvar å forbedre, slik at de ikke er i strid med de forsterkende kvalitetskravene som omfatter sammenliknbarhet, verifiserbarhet, rettidighet og forståelighet i det konseptuelle rammeverket.

De grunnleggende kvalitetskravene for å oppfylle det overordnede kravet til nyttig finansiell informasjon synes å være oppfylt for brukerne i studien. De stoler på informasjonen de mottar,

og de opplever den som relevant. De ser likevel at det er nødvendig med økt bevisstgjøring av leieavtaler, behandling av historiske tall og justeringer i tiden som kommer. Avslutningsvis bemerker vi at implementeringen av IFRS 16 har bidratt til både lettelser og utfordringer for regnskapsbrukerne, men at de totalt sett opplever standarden positivt.

IFRS er en internasjonal standard med et bredt spekter av brukere. Vi har kun fokusert på norske brukere og deres opplevelser av standarden. Mangelen på respondenter er en svakhet, samtidig som det understreker behovet for enda mer bevisstgjøring av leieavtaler. Avslag og tilbakemeldinger om for lite kunnskap, bekrefter at leieavtaler er et komplisert tema som for få brukere vet nok om. Formålet med IFRS-regnskap er å sikre at informasjonen som blir gitt av selskaper skal være beslutningsnyttig for regnskapsbrukerne. Fokus på brukere og deres informasjonsbehov er derfor avgjørende og viktig fremover for å oppfylle formålet for alle brukere.

Vi har ikke viet mye oppmerksomhet til regnskapsprodusentene, og deres utfordringer med å overholde kravene i standarden. Hver IFRS er som et spesialområde innen regnskap, og det skal mye til for at alle økonomifunksjonene i selskaper er sterke på alle detaljer. En anbefaling til videre forskning er å gjennomføre en studie med lang tidshorisont for å undersøke om IFRS 16 medfører en endring av både informasjon gitt og behovet for justering på sikt. Både for primærbrukere og regnskapsprodusenter.

6. Litteraturliste

- Alnes, J.H. (2019, 1.november). Relevant. I *Store Norske Leksikon*. Hentet 24. april 2021 fra <https://snl.no/relevant>
- Asklund, A. (2004). konseptuelle rammeverk i regnskap. *Revisjon og regnskap* 2004(5). Hentet fra <https://www.revregn.no/i/2004/5/rr7-2>
- Baksaas, K. M. & Stenheim, T. (2015). *Regnskapsteori* (1.utgave). Cappelen Damm Akademisk.
- Berge, A. (2014, 3. juni). Grieg Seafood refinansierer. *Ilaks*. <https://ilaks.no/grieg-seafood-refinansierer/>
- Bernhoft, A. C. Kvitte, S. S. & Røsok, K. O, (2018). *IFRS i Norge – en håndbok*. (8 utg.) Fagbokforlaget
- Bernhoft, A.C. (2020). IFRS 16 – undervurderte IASB kompleksiteten? *Revisjon og Regnskap*, 2020(2), s.51-53.
- Bernhoft, A.C. (2021a, 30.april). Endring i leiekontraktene – praktisk unntaksregel i IFRS 16. Hentet fra: https://www.ey.com/no_no/covid-19/endring-i-leiekontraktene---iasb-foreslar-et-unntak-til-ifrs-16
- Bernhoft, A. C. (2021b). Tematilsyn om IFRS 16 – fortsatt behov for forbedringer. Hentet fra: https://www.ey.com/no_no/ifrs_og_grs/tematilsyn-om-ifrs-16-fortsatt-behov-for-forbedringer
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), s. 77–101. doi: 10.1191/1478088706qp063oa
- Danske Bank. (2016, 14. november). *Bør bedrifter kjøpe eller lease?* Danskebank.no. <https://danskebank.no/nyheter/tips-og-raad-til-din-bedrift/kjoepe-eller-lease>
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2019, 4.januar). Personopplysningsloven. <https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/lover-retningslinjer/personopplysningsloven/>
- DIB. (u.å.). IFRS 16 Leieavtaler - Oversikt. Hentet 20.april 2021 fra <https://app.dib.no/tema/ifrs-16-leieavtaler-oversikt/%7B0D3C488B-6382-4CCF-AEC9-1EC93BD4CF50%7D>
- Erdal, E.B. (2019). *Konsekvenser for regnskapsbrukere ved implementering av IFRS 16*. [Masteroppgave]. BI Norwegian Business School
- ESMA. (u.å.). *ESMA in brief*. Hentet 21.april 2021

- <https://www.esma.europa.eu/about-esma/esma-in-brief>
- European Securities and Markets Authority (ESMA). (5.oktober, 2015). *Guidelines: ESMA Guidelines on Alternative Performance Measures*.
- <https://www.esma.europa.eu/press-news/esma-news/esma-publishes-final-guidelines-alternative-performance-measures>
- European Securities and Markets Authority (ESMA). (20 December 2019). *Report: On the use of Alternative Performance Measures and on the compliance with ESMA's APM Guidelines* (ESMA32-334-150).
- https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-334-150_report_on_the_thematic_study_on_application_of_apm_guidelines.pdf
- EY. (2019a). *Applying IFRS - A closer look at IFRS 16 Leases*.
- https://www.ey.com/en_gl/ifrs-technical-resources/applying-ifrs-a-closer-look-at-ifrs-16-leases
- EY. (2019b). *Praksisundersøkelsen 2019*.
- https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/no_no/topics/ifrs-og-grs/ey-praksisundersokelsen-2019.pdf
- EY. (2020). *Praksisundersøkelsen 2020*.
- https://assets.ey.com/content/dam/ey-sites/ey-com/no_no/topics/assurance/pdfs/ey-praksisundersokelsen-2020-v1.pdf
- Finanskatalogen (2017, 21. juni). EBITDA – Hva betyr det? Finanskatalogen.
- <https://finans katalogen.wordpress.com/2017/06/21/ebitda-hva-betyr-det/>
- Finanstilsynet. (2018). Finanstilsynets kontroll med finansiell rapportering i 2018. (4/2018) [Rundskriv]. Finanstilsynet.
- <https://www.finanstilsynet.no/contentassets/e770b80d3c2a474789a4fcdd0a5b3b53/finanstilsynets-kontroll-med-finansiell-rapportering-i-2018.pdf>
- Finanstilsynet (2021, 11.januar). *Tematilsyn; IFRS 16 leieavtaler*.
- <https://www.finanstilsynet.no/contentassets/dcec5ba3c1b34c06befe843c2ca706fa/tematilsyn-ifrs-16-leieavtaler.pdf>
- Fornes, S. (2017, 29. mai). *Alt du må vite om leie av bil*. Santanderconsumer.no.
- <https://www.santanderconsumer.no/magasinet/bilmc/alt-om-leie/>
- Glesaaen, T. & Fjærvoll, S. (2018). Praktisk implementering av IFRS 16 *Revisjon og Regnskap*, 2018(8), s.49-54

- Glesaaen, T. & Fjærvoll, S. (2019). IFRS 16 - erfaringer og veien videre *Revisjon og Regnskap*, 2019(8), s.58-65
- Gripsrud, G., Olsson, U. H., & Silkoset, R. (2018). *Metode og dataanalyse. Beslutningsstøtte for bedrifter ved bruk av JMP, Excel og SPSS*. (3 utg.) Cappelen Damm Akademisk.
- Grønmo, S. (2020a, 7.oktober). Bias i forskning. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/bias_i_forskning
- Grønmo, S. (2020b, 3.november). Kvalitativ metode. I *Store norske leksikon*.
https://snl.no/kvalitativ_metode
- House of Control. (2020, 13.januar) *Kjøre eller lease utstyr? Dette bør du tenke på!*
<https://www.houseofcontrol.com/no/bloggen/2020/01/13/kjore-eller-lease-utstyr-dette-bor-du-tenke-pa>
- Ikano Bank. (2019, 11. juni). *Leie betyr fleksibilitet og lønnsomhet*. Ledernytt.no.
<https://www.ledernytt.no/leie-betyr-fleksibilitet-og-loennsomhet.6227760.html>
- International Accounting Standards Board. (2003). IAS 17 Leases.
- International Accounting Standards Board. (2016a, januar). *Basis for conclusions International Financial Reporting Standard 16 Leases*.
http://www.kasb.or.kr/upload/IFRS/2016/IFRS%2016%20Leases_Basis%20for%20Conclusions_JANUARY%202016_124.pdf
- International Accounting Standards Board. (2016b). IFRS 16 Effects Analysis. Hentet fra:
<https://www.ifrs.org/content/dam/ifrs/project/leases/ifrs/published-documents/ifrs16-effects-analysis.pdf>
- International Accounting Standards Board. (2016c). IFRS 16 Leases.
- International Accounting Standards Board. (2018). Conceptual Framework for Financial Reporting. Project Summary. Hentet fra: <https://www.ifrs.org/-/media/project/conceptual-framework/fact-sheet-project-summary-and-feedback-statement/conceptual-framework-project-summary.pdf>
- International Accounting Standards Board. (2020, 28. mai). *IASB issues amendment to IFRS Standard on leases to help lessees accounting for covid-19-related rent concessions*.
<https://www.ifrs.org/news-and-events/news/2020/05/iasb-issues-amendment-to-ifrs-standard-on-leases/>
- Jonassen, B.M. (2009) Konseptuell modell for utledning av egenkapitalverdi. Revisjon og

- Regnskap 2009 (5) s. 18-23. Hentet fra: <https://www.revregn.no/asset/pdf/2009/5-18-23.pdf>
- Kenton, W. (2020, 27. Juni) Net Debt-to-EBITDA Ratio. Investopedia.
<https://www.investopedia.com/terms/n/net-debt-to-ebitda-ratio.asp>
- Kinserdal, H. (2019) Nytt konseptuelt rammeverk fra IASB. *Magma* 2019 (1), s. 54-64.
Hentet fra: <https://www.magma.no/nytt-konseptuelt-rammeverk-fra-iasb>
- Kjøpsloven. (1988). *Lov om kjøp* (LOV-1988-05-13-27). Lovdata.
<https://lovdata.no/lov/1988-05-13-27>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervjuet* (3 utg.). Oslo: Gyldendal akademisk
- Kvifte, S.S. (2019). IFRS i 2019-regnskapet. *Revisjon og regnskap, 2019* (8). s. 35 - 38.
<https://www.revregn.no/asset/pdf/2019/8-35-8.pdf>
- Kvifte, S. S., Puri, A., Strandvold, A. & Daltveit, V. (2019a). *Praksisundersøkelsen 2019. Revisjon og Regnskap, 2019*(6), s. 36-42. Hentet fra:
<https://www.revregn.no/asset/pdf/2019/6-36-42.pdf>
- Kvifte, S.S, Strandvold, A.A, Grimstad, R.B. (2019b). APM-er i og utenfor regnskapet. *Magma, 2019* (1). s. 31-41. <https://www.magma.no/apm-er-i-og-utenfor-regnskapet>
- Kvifte, S.S. & Strandvold, A.A. (2020). Leieavtaler i balansen. *Revisjon og regnskap, 2020* (6), s.33 - 36. <https://www.revregn.no/i/2020/6/m-1205>
- Nettopp Media AS. Ordliste Covenants. Lederkilden.
<https://www.lederkilden.no/ordliste/covenants>
- Nielsen, H. (2020, 16. mars). EBITDA, EBIT og årsresultat. Aksjesnakk.
<https://aksjesnakk.com/2020/03/16/ebit-og-ebitda/>
- Norske Finansanalytiker Forening. (u.å.-a). *Om NFF*.
<https://www.finansanalytiker.no/om-nff/omoss/>
- Norske Finansanalytiker Forening. (u.å.-b). *Uttalelse om finansiell informasjon*.
<https://www.finansanalytiker.no/arkiv/uttalelse-finansiell-informasjon/>
- Norske Finansanalytiker Forening. (2019). *Uttalelse om finansiell informasjon 2019*.
https://227825-www.web.tornado-node.net/wp-content/uploads/2019/10/KFI-uttalelse_2019.pdf
- Orkla (2020). Årsrapport 2019.

https://aarsrapport2019.orkla.no/assets/orkla/pdfs/2019/no/Orkla-Annual-Report-2019-NO_WEB.pdf

Revisorloven. (2020). Lov om revisjon og revisorer (LOV-2020-11-20-128). Lovdata.

<https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2020-11-20-128>

Rosenblad, S.C & Skar, K.G. (2016). IASB har endelig vedtatt IFRS 16 leieavtaler.

Deloitte.no

<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/no/Documents/audit/IASB-har-vedtatt-ny-IFRS-16-om-leieavtaler.pdf>

Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2016). Research methods for business students (7. utg). Harlow: Pearson.

Skattedirektoratet (2020, 26. november). *Skatte-ABC*. Skatteetaten.no

<https://www.skatteetaten.no/rettskilder/type/handboker/skatte-abc/gjeldende/>

St.prp. nr. 64 (2002-2003). *Om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 37/2003 av 14. mars 2003 om innlemmelse i EØS-avtalen av europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1606/2002 om anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder*. Finansdepartementet.

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stprp-nr-64-2002-2003-/id207978/?ch=1>

Vigdel, L.R. (2016a). IFRS 16 Leases: Ny regnskapsstandard for leieavtaler. Revisjon og

Regnskap 2016 (2). s. 22-28. Hentet fra: <https://www.revregn.no/asset/pdf/2016/2-22-8.pdf>

Vigdel, L.R. (2016b). Ny regnskapsstandard for leasing. *Magma*, 2016 (1). s. 54-58.

<https://www.magma.no/ny-regnskapsstandard-for-leasing>

Vigdel, L., R. (2018, juni) *IFRS 16 leieavtaler*. Innlegg presentert ved Kristiansand

Symposium 2018, Kristiansand. Hentet fra: <https://docplayer.me/169194107-Ifrs-16-leieavtaler-lars-ragnar-vigdel-partner-ey-faas.html>

Yin, R. K. (2018). Case study research and applications: design and methods (6. utg.). Los Angeles: SAGE.

7. Appendiks

7.1 Intervjuguide

Om prosjektet:

IFRS 16 er en regnskapsstandard som omhandler regnskapsføring av leieavtaler. Den ble implementert 01.01.19. Målsetningen med masteroppgaven er å vurdere og evaluere om endret regnskapspraksis relatert til standarden bidrar til bedre regnskap for brukerne. Et av formålene med IFRS-regnskap er å sikre at informasjonen er beslutningsnyttig for regnskapsbrukere. Vi ønsker derfor å se på IFRS 16 ut fra et brukerperspektiv. IASB definerer regnskapets primærbrukere som nåværende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer. Målet er å intervju 2 personer fra hver brukergruppe. Regnskapsbrukerne er opptatt av ulike ting ved standarden, ut fra hvilken gruppe de tilhører. Dette regner vi med at vil påvirke intervjuet og veien det tar.

Bakgrunnsopplysninger om informant:

Navn

Jobb

Hva går jobben ut på

Det er viktig å få frem at intervjuobjektet har kjennskap til IFRS 16 og kan defineres som en regnskapsbruker.

Intervjuspørsmål:

1. Hva trenger du av informasjon om leieavtaler fra årsregnskapet? Får du den informasjonen?

2. Hvordan bruker du informasjonen i årsregnskapet til å analysere og vurdere bruksretteiendelene og leieforpliktelsene til selskap/kunder?
3. Opplever du utfordringer knyttet til selskapenes skjønnsmessige beregninger eller valg i forbindelse med IFRS 16? (implementeringsmetoder, neddiskonteringsrente, lengde på leieperiode osv.)
4. Bruker du delårsrapporter for å kunne ta beslutninger i løpet av året? Opplever du at disse rapportene gir tilstrekkelig informasjon om leieavtalene?
5. Hvilke nøkkeltall / finansielle måltall har du fokus på? (relatert til IFRS 16)
6. Hvordan opplever du sammenlignbarheten mellom årsregnskap relatert til leieavtaler?
7. Opplever du at informasjonen årsregnskapene gir er mer relevant for ditt arbeid nå som alle bruksretteiendelene og leieforpliktelsene vises i balansen?
8. Bruker du lang tid på å lese noter? Leser du notene om leie nøyere enn andre?
9. Har du noe ekstra å legge til?

7.2 Matrise – intervju spørsmål og svar

Spørsmål til intervjuobjektene		Aksjeanalytiker 1	Aksjeanalytiker 2	Långiver	Kredittanalytiker
1	Hva trenger du av informasjon om leieavtaler fra årsregnskapet?	Inntjening	Inntjening	Gjeld og EK	Gjeld
	Resultatinformasjon Balanseinformasjon Noteinformasjon Kontantstrøminformasjon Får du den informasjonen?	Likviditet Delvis	Likviditet Ja	Likviditet Delvis	Ja
2	Hvordan bruker du informasjonen i årsregnskapet til å analysere og vurdere bruksretteiendelene og leieforpliktelsene til selskap/kunder?	Indirekte Må justere Mer info avtaler	Indirekte Justerer noe	Indirekte Må justere Mer info avtaler	Direkte Ingen justering Mer info avtaler
3	Opplever du utfordringer knyttet til selskapenes skjønsmessige beregninger eller valg i forbindelse med IFRS 16, som implementeringsmetoder, neddiskonteringsrente, lengde på leieperiode mm?	Ja Renter og lengden på avtalen	Ja Renter og lengden på avtalen	Ja Renter og vurdere covenants	Ja
4	Bruker du delårsrapporter for å kunne ta beslutninger i løpet av året? Opplever du at disse rapportene gir tilstrekkelig informasjon om leieavtalene?	Ja Nei, men nok	Ja Nei	Ja Nei	Ja Varierende
5	Hvilke nøkkeltall/finansielle måltall har du fokus på, relatert til IFRS 16?	Gjeldsgrad EBIT/EBITDA	Gjeldsgrad EBIT/EBITDA	Gjeldsbetjening NIBD/EBITDA	Gjeldsgrad EBITDA/FFO
6	Hvordan opplever du sammenlignbarheten mellom årsregnskap relatert til leieavtaler?	God innen samme bransje	God innen samme bransje	Utfordrende uten justeringer	Bra, samt slipper å justere
7	Opplever du at informasjonen årsregnskapene gir, er mer relevant i ditt arbeid nå som alle bruksretteiendelene og leieforpliktelsene vises i balansen.	Delvis	Delvis	Delvis	Ja
8	Bruker du lang tid på å lese noter? Leser du notene om leieavtaler nøyere enn andre?	Ja Ja	Ja Ja	Ja Ja	Ja Nei
9	Har du noe ekstra å legge til?	IFRS 16 gir mer arbeid	IFRS 16 gir mer arbeid	IFRS 16 gir mer arbeid	IFRS 16 gir mindre arbeid

7.3 Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta som intervjuobjekt til en masteroppgave om IFRS 16?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i en masteroppgave ved OsloMet hvor formålet er å se på IFRS 16 ut fra et brukerperspektiv. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Et av formålene med IFRS-regnskap er å sikre at informasjonen er beslutningsnyttig for regnskapsbrukere. Vi ønsker å se på IFRS 16 ut fra et brukerperspektiv. IASB definerer regnskapets primærbrukere som nåværende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer.

Målet med masteroppgaven er blant annet å finne ut om IFRS 16 gjør at regnskapsbrukerne kan ta bedre beslutninger, om den har skapt utfordringer for regnskapsbrukerne, hvordan standarden er blitt tatt i mot og om den gir bedre og mer relevant informasjon slik som formålet med standarden er.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

OsloMet er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Vi ønsker å intervju primærbrukere av IFRS-regnskap. Dette gjelder hovedsakelig nåværende og potensielle investorer, långivere, andre kreditorer og analytikere. Målet er å intervju 2 personer fra hver brukergruppe.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet, innebærer det at vi gjennomfører et digitalt intervju. Intervjuet vil bestå av ca. 10 spørsmål om IFRS 16, din oppfatning av standarden og opplysningene den gir deg. Dette vil ta mellom 30 til 45 minutter. Vi tar notater fra intervjuet og lydopptak dersom intervjuobjektet samtykker til dette.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine personopplysninger vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Det er kun veileder og masterstudentene som vil ha tilgang til personopplysninger. Vi vil bruke navn og arbeidstitel/arbeidserfaring i masteroppgaven dersom intervjuobjektet samtykker til dette.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes/oppgaven er godkjent, noe som etter planen er 31.juli. Hvis intervjuobjekt samtykker til bruk av navn og arbeidstitel vil dette stå i masteroppgaven.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- å få slettet personopplysninger om deg, og
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra *OsloMet* har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med: *OsloMet* ved Einar Bakke, veileder

E.Bakke@oslomet.no

Kristin Guren Aalborg, masterstudent

kristin.aalborg@gmail.com

Maren Brødsjø, masterstudent

marenbrodsjo@outlook.com

Vårt personvernombud: Ingrid S. Jacobsen

personvernombud@oslomet.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med: NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Einar Bakke

Veileder

Kristin Guren Aalborg

Masterstudent

Maren Brødsjø

Masterstudent

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet masteroppgave om IFRS 16, og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- .. å delta i intervju
- .. at opplysninger om meg publiseres slik at jeg kan gjenkjennes (navn, arbeidstitel)
- .. at mine personopplysninger lagres etter prosjektslutt [navn og arbeidstitel) – hvis det er aktuelt med publisering

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

7.4 Godkjenning fra NSD

NSD sin vurdering

Prosjekttittel

Masteroppgave om IFRS 16

Referansenummer

645955

Registrert

02.02.2021 av Kristin Guren Aalborg - s197834@oslomet.no

Behandlingsansvarlig institusjon

OsloMet – storbyuniversitetet / Fakultet for samfunnsvitenskap / Handelshøyskolen

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Einar Bakke, einbak@oslomet.no, tlf: +4793423808

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Kristin Guren Aalborg, kristin.aalborg@gmail.com, tlf: 98055248

Prosjektperiode

01.01.2021 - 31.07.2021

Status

11.03.2021 - Vurdert

Vurdering (1)

11.03.2021 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 11.03.2021 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD.

Behandlingen kan starte.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde: <https://www.nsd.no/personverntjenester/fyll-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-enderinger-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger frem til 31.07.2021.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen

- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Gry Henriksen

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)